

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1953

ANDRA KAMMAREN

Nr 17

8—12 maj.

Debatter m. m.

Sid.

Fredagen den 8 maj.

Interpellation av herr Larsson i Stockholm ang. vissa spörsmål rörande skolväsendet	3
---	---

Lördagen den 9 maj.

Riksheraldikerämbetet	6
Anslag till arbetslöshetsbekämpande arbeten m. m.	13
Sommartidstjänstgöringen inom statsförvaltningen	23
Anlitande av statens järnvägars resebyråer vid vissa resor	34
Pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt m. m.	36
Lag om tillsättande av vissa befattningar inom socialvården	38
Internationella arbetsorganisationens konferensbeslut 1952	39
Lag om rätt till sand-, grus- och stentäkt inom allmänt vattenområde m. m.	40

Tisdagen den 12 maj.

Svar på fråga av herr Helén ang. sättet för anordnandet av vissa försvarsområdesövningar	47
Svar på interpellation av herr Jacobson i Vilhelmina ang. förbättrad trafikservice på inlandsbanan	48
Interpellation av herr Johnsson i Kastanjegården i anledning av beslutet om nedläggande av sockerfabriken i Karlshamn	50

Samtliga avgjorda ärenden.

<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 14, ang. anstånd i visst fall med beslut ang. landstingsområdes indelning i valkretsar m. m.	6
— nr 15, ang. ändring i lagen om val till riksdagen, m. m.	6
<i>Statsutskottets</i> memorial nr 94, ang. anslag för budgetåret 1953/54 till byggande av fiskehamnar (voteringsproposition godkänd)	6
— nr 95, ang. anslag för budgetåret 1953/54 till Tekniska högskolan i Stockholm: Avlöningar och till Chalmers tekniska högskola: Avlöningar (voteringsproposition godkänd)	6

Fredagen den 8 maj.

Kl. 4 em.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Riksdagsman Stig Hansson, Önnarp, är på grund av lumbagobesvär oförmögen att delta i riksdagsarbetet fr. o. m. den 6 maj 1953 under minst 14 dagar framåt, vilket härmed intygas.

Skurup den 7 maj 1953.

S. Ståhl.

Kammaren beviljade herr Hansson i Önnarp ledighet från riksdagsgörömlen från och med den 6 innevarande maj tills vidare.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 14—16, statsutskottets memorial och utlåtanden nr 94—106, andra lagutskottets utlåtanden nr 28 och 29 samt tredje lagutskottets utlåtande nr 21.

§ 3.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att konstitutionsutskottets utlåtande nr 16 skulle uppföras sist bland två gånger bordlagda ärenden å morgondagens föredragningslista.

§ 4.

Interpellation ang. vissa spörsmål rörande skolväsendet.

Ordet lämnades på begäran till

Herr LARSSON i Stockholm (fp), som anförde: Herr talman! De nu gällande skolstadgorna är i flera avseende otidsenliga. Både läroverks- och folkskolestadgan synes vara i behov av en grundlig översyn. Självfallet sker ändringar under hand betingade av skolreformen, men tidigare erfaren-

heter utvisar, att de mest föräldrade bestämmelser har förmåga att överleva även ganska omfattande stadgeändringar. Så är t. ex. fallet med 3 mom. i läroverksstadgans § 220, som bland annat säger, att lärjunge som vid allmänt läroverk under nästföregående termin för uppförande erhållit lägre vitsord än Gott eller för ordning lägre vitsord än God icke må erhålla befrielse från eller nedsättning av terminsavgiften.

Jag vill i det sammanhanget erinra om en skrivelse till skolöverstyrelsen i höstas från lokalstyrelsen för samrealskolan i Gubbängen, vari det framhålles, att då denna bestämmelse om terminsavgiften äger giltighet endast ifråga om elever som är mindre bemedlade, uppfylles icke det krav på rättvisa som måste ställas på skolans disciplinära åtgärder. Därtill kommer att åtgärden icke endast eller ens i främsta rummet drabbar eleven utan också föräldrarna. Straffkaraktären i bestämmelsen innebär dessutom en avvikelser från de positiva och humana uppfostningsmetoder, som under senare år i allt högre grad gjort sig gällande inom skolväsendet. Givetvis gäller kravet på lika utbildningsmöjligheter för alla, oavsett föräldrarnas ekonomiska ställning, alla skolformer. Varje slag av ekonomisk bestraffning bör alltså enligt min mening slopas inom skolan.

I anslutning till läroverksstadgans § 52 kan varje läroverkskollegium efter eget gottfinnande utfärda lokala ordningsföreskrifter. Alldeles självklart är att skolorna skall ha möjlighet att utfärda de ordningsbestämmelser som behövs inom skolan, men hur långt kollegiernas möjlighet att ingripa i elevernas privatliv skall utsträckas lär väl dock kunna diskuteras. För närvarande har man ganska långtgående möj-

Interpellation ang. vissa spörsmål rörande skolväsendet.

ligheter i det avseendet. Flertalet läroverk ger nämligen rektor befogenhet att utöver de allmänna bestämmelserna meddela särförbud, vilka då komma att grundas på en personlig uppfattning om det som förbudet avser. Olikheten i de skilda skolornas stadganden är också påtaglig. En del skolor stadgar uttryckligt, att eleverna ej får besöka de senare biografföreställningarna, medan andra skolor lika uttryckligt medger undantag för just dessa föreställningar, i vad gäller förbudet att vistas ute efter ett visst klockslag. Vissa skolor betonar att föreskrifterna gäller även under sommarmånaderna, andra återigen att så icke är fallet. En del läroverk har förbud mot bildande av politiska klubbar inom skolan och även deltagande i politiskt arbete utanför densamma, andra icke o. s. v. Det förefaller mig som skulle en samordning i reformistisk anda här kunna ske utan större olägenheter. Vidare kan det nog anses önskvärt att skolorna träder i närmare kontakt med målsmännen vid uppgörandet av dessa stadgar, det blir då lättare att undgå konflikter i fortsättningen.

Folkskolestadgan ålägger biskoparna och domkapiteln att vaka över undervisningen. Eforusinstitutionen ger biskoparna rätt och skyldighet att öva tillsyn över läroverken. Även dessa bestämmelser synas vara föråldrade. Visserligen ingår det i direktiven för 1951 års skolstyrelseutredning att utarbeta förslag till en omorganisation av mellaninstanserna, men det gäller i första hand endast folkskolor och realskolor. I vad mån en sådan reform sedan kan komma att i förekommande fall utsträckas till att omfatta även högre skolor, vet man ingenting om.

Då det synes mig vara av vikt att få dessa spörsmål belysta i riksdagen, anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande fråga:

Anser sig herr statsrådet kunna medverka till:

1. borttagande av den bestämmelse som säger att elev, som fått nedsatt ordnings- eller uppförandebetyg, icke kan få nedsättning av eller befrielse från terminsavgift;

2. sådan ändring i gällande stadga att skolornas möjlighet att utfärda alltför rigorösa bestämmelser rörande elevernas privatliv inskränkes;

3. att, avseende hela skolväsendet, utreda möjligheterna för att till någon form av skolstyrelse överföra de uppgifter som för närvarande handhaves av vissa kyrkliga instanser?

Denna anhållan bordlades.

§ 5.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från konstitutionsutskottet:

nr 193, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 15 § lagen om kommunalstyrelse i stad, m. m.; och

nr 194, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i uppbördsförfarandet m. m., i vad propositionen hänvisats till konstitutionsutskottet;

från bevillningsutskottet:

nr 187, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i uppbördsförfarandet m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 188, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med begäran om riksdagens medgivande att överenskommelse må träffas med Amerikas förenta stater angående biträde och handräckning för indrivning av vissa skatter å utdelning å aktier;

nr 189, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av

avtal mellan Sverige och Belgien för undvikande av dubbelbeskattning och för reglering av vissa andra frågor beträffande skatter å inkomst och förmögenhet;

nr 190, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 24 oktober 1951 (nr 660) om skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m. samt om fortsatt giltighet av samma förordning; och

nr 191, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med provisoriska bestämmelser om alkoholhalten i maltdrycker av andra klassen m. m.; samt

från första lagutskottet:

nr 195, i anledning av väckt motion om utredning angående de allmänstraffrättsliga problemen inom specialstraffrätten, m. m.

§ 6.

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner och skrivelse tillställts kammaren, nämligen:

nr 227, angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1953/54, m. m.;

nr 231, med förslag till lag om ändrad lydelse av 43 kap. 11 § och 46 kap. 11 § rättegångsbalken; och

nr 232, angående val av ombud jämte suppleanter i Nordiska rådet.

Nämnda propositioner och skrivelse bordlades.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 4.08 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Lördagen den 9 maj.

Kl. 10 fm.

§ 1.

Justerades protokollet för den 4 innevarande maj.

§ 2.

Vid nu skedd föredragning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 227, angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1953/54 m. m., hänvisades propositionen, såvitt angick dels de båda till antagande föreslagna förordningsförslagen dels ock det procenttal av grundbeloppet, varmed statlig inkomstskatt för vissa skattskyldiga föreslagits skola ingå i preliminär skatt, till bevillningsutskottet samt i övrigt till statsutskottet.

Härefter föredrogs var efter annan följande Kungl. Maj:ts proposition och skrivelse; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen nr 231, med förslag till lag om ändrad lydelse av 43 kap. 11 § och 46 kap. 11 § rättegångsbalken; samt

till utrikesutskottet skrivelsen nr 232, angående val av ombud jämte suppleanter i Nordiska rådet.

§ 3.

Föredrogs den av herr *Larsson* i Stockholm vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och che-

Riksarkivet: Avlöningar (Omorganisation av riksheraldikerämbetet).

fen för ecklesiastikdepartementet angående vissa spörsmål rörande skolväsendet.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 4.

Föredrogs vart efter annat konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om anstånd i visst fall med beslut angående landstingsområdes indelning i valkretsar m. m.; och

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen om val till riksdagen, m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 5.

Föredrogs vart för sig statsutskottets memorial:

nr 94, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1953/54 till byggande av fiskehamnar; och

nr 95, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1953/54 till Tekniska högskolan i Stockholm: Avlöningar och till Chalmers tekniska högskola: Avlöningar.

De i dessa memorial föreslagna voteeringspropositionerna godkändes.

Herr talmannen meddelade, att enligt överenskommelse med första kammarens talman de gemensamma omröstningarna komme att anställas vid början av kamrarnas sammanträden onsdagen den 13 maj.

§ 6.

Anslag till riksarkivet (Omorganisation av heraldikerämbetet).

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 75, angående vissa anslag för

budgetåret 1953/54 till riksarkivet jämte i ämnet väckta motioner.

*Punkten 1.***Riksarkivet: Avlöningar (Omorganisation av riksheraldikerämbetet).**

Kungl. Maj:t hade i punkt 1 föreslagit riksdagen att dels besluta den omorganisation av riksheraldikerämbetet, som departementschefen förorddat, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1953/54, vidtaga av departementschefen angiven ändring i personalförteckningen för riksarkivet, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för riksarkivet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54, dels ock till Riksarkivet: Avlöningar för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 810 500 kronor.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle den heraldiska myndigheten organiseras som en särskild sektion inom riksarkivet. För underställning av komplicerade och principiellt viktiga heraldiska ärenden hade föreslagits inrättande av en statens heraldiska nämnd.

I samband med propositionens förvarande förslag hade utskottet till behandling förehatt

dels en inom andra kammaren av herr *Ståhl* väckt motion (II: 454), vari hemställts att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 75 i vad den avsåge frågan om riksheraldikerämbetets inlemmande i riksarkivet i form av en heraldisk sektion och inrättande av en »statens heraldiska nämnd», samt att riksdagen måtte besluta, att statens heraldiska verksamhet skulle utövas av en särskild föredragande för heraldiska ärenden i inrikesdepartementet, med väl styrkt heraldisk kompetens, och till hans arvode bevilja ett anslag av förslagsvis 5 000 kronor per år,

dels ock en inom andra kammaren

Riksarkivet: Avlöningar (Omorganisation av riksheraldikerämbetet).

av herrar *Håstad* och *Hallén* väckt motion (II: 455).

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 455 samt med avslag å motionen II: 454,

a) besluta den omorganisation av riksheraldikerämbetet, som departementschefen förordat;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1953/54, vidtaga den ändring i personalförteckningen för riksarkivet, som föranleddes av vad departementschefen anfört samt av vad utskottet i motiveringen uttalat beträffande benämningen å föreståndaren för den heraldiska sektionen inom riksarkivet;

c) godkänna av utskottet föreslagen avlöningsstat för riksarkivet;

d) till Riksarkivet: Avlöningar för budgetåret 1953/54 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 810 500 kronor.

Reservation hade vid denna punkt avgivits av herrar *Ståhl* och *Widén* samt fröken *Ager*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 454 samt med avslag å motionen II: 455,

a) besluta att statens heraldiska verksamhet skulle utövas av en heraldiskt sakkunnig konsulent, knuten till den myndighet Kungl. Maj:t bestämde;

b) till Statens heraldiska verksamhet för budgetåret 1953/54 under åttonde huvudtiteln anvisa ett anslag av 5 000 kronor;

c) godkänna av reservanterna framlagd avlöningsstat för riksarkivet;

d) till Riksarkivet: Avlöningar för budgetåret 1953/54 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 778 100 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr *STÅHL* (fp): Herr talman! Den reservation som finns fogad till denna punkt i statsutskottets utlåtande syftar till att påpeka, att här finns en möjlighet till besparing för statsverket utöver den som Kungl. Maj:t har föreslagit. Efter en utredning som verkställts inom ecklesiastikdepartementet har Kungl. Maj:t nämligen föreslagit inrättande av ett särskilt litet ämbetsverk inom riksarkivet för handhavandet av den heraldiska verksamheten. I reservationen göres det med styrka gällande, att detta lilla ämbetsverk är helt och hållet onödigt. Den heraldiska verksamhet som förekommit här i landet under 1940-talet visar sig nämligen inte vara av större omfattning än att den, såvitt på staten ankommer, kan handhas under betydligt enklare och billigare former liksom i våra grannländer. Att denna verksamhet har varit betydligt större under 1940-talet än vad den kan beräknas bli i framtiden styrker ytterligare uppfattningen, att hela detta lilla ämbetsverk är alldeles för stort tillskuret.

Jag vill påpeka att vi här i landet har haft en våg av intresse för heraldiska spörsmål. Både kommuner, enskilda och statliga myndigheter har skaffat sig vapen av olika slag som den heraldiska myndigheten haft att godkänna. Nu torde det mesta av den vägen ha passerat, och det nya serviceorgan som Samfundet för hembygdsvård för detta ändamål har inrättat kommer att stå kommunerna till tjänst med utarbetande av de nya förslag till vapen och emblem som kommunerna kan vara intresserade av. Detta gör att man kan vänta, att den inkomstberäkning, som utredningen, Kungl. Maj:t och nu utskottsmajoriteten bygger på och tar för god, är alldeles för optimistisk. Kommuner-na har tydligen mycket bättre erfarenhet av Samfundets för hembygdsvård serviceorgan än vad de har av det statliga riksheraldikerämbete som hittills har fungerat, och de har därför i allt större utsträckning vänt sig till sam-

Riksarkivet: Avlöningar (Omorganisation av riksheraldikerämbetet).

fundets organ. Jag fick häromdagen en uppgift, att detta för närvarande är i färd med att utarbete ett tjugotal olika förslag åt kommuner. Jag tror alltså, att när man här optimistiskt kalkylerar med att detta ämbetsverk skall kunna skaffa sig inkomster, som täcker utgifterna, är detta verklighetsfrämmande, och det på grund av att situationen helt enkelt har förändrats.

Men för det andra måste jag tyvärr rikta samma anmärkning här som i utskottet mot själva konstruktionen av detta ämbetsverk. Jag frågar: Skall det bli både ett serviceorgan och en instans för avgivande av yttrande om olika vapen? I så fall måste man ju säga att konstruktionen av detta nya statsheraldikerämbete, som det skall kallas enligt vad utskottet föreslår, är felaktig, därför att man bör ha dels ett serviceorgan, som utarbetar vapen, dels ett organ som avger yttrande om de vapen, som man anser böra av Kungl. Maj:t godkännas. Denna anordning har man haft på olika håll i våra grannländer. Jag har närmast i min motion återfallit på exemplet från Danmark, där man har knuten till statsrådsberedningen — närmast inrikesdepartementet — en konsulent för heraldiska ärenden, som avger yttranden sedan förslagen har kommit in. Den anordningen tillfredsställer alla krav i Danmark och den kostar statsverket där bara några hundra riksdaler, medan detta kommer att kosta den svenska staten 45 000 kronor för den relativt obetydliga sak, som det här gäller. Jag förutsätter då, att det blir som jag här har sagt, nämligen att inkomstkalkylen är alltför optimistiskt gjord. Det borde därför, innan man konstruerar ett dylikt ämbetsverk, ha uppdragits en ordentlig planritning för arbetsfördelningen, och jag vågar göra gällande att så inte är fallet.

Vidare skulle jag vilja fråga, för den händelse detta statsheraldikerämbete skall bli ett serviceorgan: Är det då meningen att man med detta skall inlörliva annan personal än vad som är

angivet? Eller vem är det inom denna personalstat, som kommer att bli kompetent att utarbete förslag till vapen och emblem?

Slutligen har man i personalstaten icke heller fått garanti för att man får i övrigt sakkunniga personer. När riksarkivet rekryteras kan det omöjligt ske utifrån en heraldisk bedömningsgrund, eftersom heraldiken är en liten bisak och befattningshavarna på övrig tid skall syssla med andra göromål inom riksarkivet. Vilken skall då bedömningsgrunden bli för rekryteringen?

Nu kan man säga — och det gör kanske kammarens ledamöter, när ni hör dessa invändningar — att detta är att överdriva sakens betydelse. Det kan man tycka, men när man som jag varit med i en kommun, som haft månadslänga för att inte säga årslänga fejder med detta ämbetsverk och fått betala ut icke obetydliga pengar och sedan sett det hela sluta med att ärendet varit felbehandlat från början till slut, är det ganska begripligt att man inte har förtroende för den här anordningen. Jag vill konstatera, att vi har likadana fall gång efter annan. I dagarna har i tidningarna figurerat en historia uppifrån Selånger, som är av precis samma natur.

Jag tror därför att man hade kunnat åstadkomma en bättre effekt och en bättre service åt kommunerna, om man gått den anspråkslösa vägen att hänvisa dem för utarbetande av förslag till det organ som finns inom Samfundet för hembygdsvård och att beträffande den statliga granskningsverksamheten nöja sig med en konsulent, knuten till något därför lämpat ämbetsverk, precis som man har ordnat i Danmark.

Vad sedan de statliga vapnen och emblemen angår har vi redan en inarbetad ordning för dem, som inte heller ur den synpunkten gör detta ämbetsverk nödvändigt. Det är väl närmast inom krigsmakten, som man mestadels sysslar med sådana här saker,

Riksarkivet: Avlöningar (Omorganisation av riksheraldikerämbetet).

och där går alla vapen för utarbetande och framställning till armémuseum. Jag tar för givet att det kommer att bli samma ordning hädanefter. Vad beträffar varumärken och emblem av denna typ, som också är ganska talrikt förekommande, så gå de till patentverket. Det har de gjort hittills och det kommer de såvitt jag förstår att göra även i fortsättningen.

Jag vågar, herr talman, verkligen göra gällande, att föreliggande förslag är att skära till en stor och inte så litet kostnadskrävande apparat för en rent bagatellartad uppgift inom statsförvaltningen. Jag kan därför inte medverka till uppkomsten av den böld på den byråkratiska organismen, som denna anordning utgör utan ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Herr JOHANSSON i Mysinge (bf): Herr talman! Det ämbetsverk, som här är under diskussion, är ju ett nu fristående organ, som blivit utsatt för stark kritik både i riksdagen och av riksdagens revisorer och även i andra sammanhang. Detta har föranlett Kungl. Maj:t att tillsätta en utredning om detta ämbetsverks organisation och arbetsuppgifter. Kritiken, säger den utredningsman, som haft hand om utredningen, är svår att bedöma för en lekman, men han anser dock att den riktiga organisationen borde vara i form av en statlig myndighet, och som sådan borde den likställas med andra statliga myndigheter även i fortsättningen.

Då kan man fråga sig: Är det tillräckliga arbetsuppgifter för en sådan myndighet? Att döma av erfarenheterna från hittillsvarande verksamhet tycks så vara fallet. Ämbetet har handlagt ungefär 360 ärenden årligen. Av dessa har i medeltal 74 varit statliga, 54 kommunala och inte mindre än 192 enskilda. Utredningsmannen menar således, att det finns anledning antaga att

det finns arbetsuppgifter för denna statliga myndighet.

Utredningsmannen säger också, när det såsom herr Ståhl framhållit varit på tal att fördela arbetsuppgifterna på olika händer, att en sådan anordning är mindre tillfredsställande och att det ur allmänhetens och andra synpunkter är önskvärt att det blir så stor enhetlighet som möjligt. Han föreslår således att det skall tillsättas en heltidsanställd tjänsteman jämte halvtidstjänstgörande biträde, vilka skall underordnas riksarkivet men utgöra en relativt fristående avdelning inom detta. Han föreslår vidare att arbetsuppgifterna skall bli ungefär desamma som nu kommer i fråga, nämligen att uppgöra förslag i heraldiska frågor, granska vapen o. s. v., bevaka vissa andra statens intressen i detta sammanhang samt yttra sig över inkomna ärenden. Det sistnämnda kanske är det allra viktigaste. Avsikten är inte att denna verksamhet, lika litet som tidigare varit fallet, skall kosta staten något nämnvärt, utan avsikten är att det skall bli en ekonomiskt självbärande institution.

Den anordning som föreslagits av den sakkunnige har ju också i stort sett godtagits av de remissmyndigheter som varit inkopplade, och Kungl. Maj:t har också i huvudsak biträtt utredningsmannens förslag, såsom vi kan konstatera i det utlåtande som här föreligger.

Det är endast i ett avseende som Kungl. Maj:t gått utöver utredningsmannens förslag. Jag förmodar att anledningen är de erfarenheter man haft tidigare om att det kanske behövs någon klagomur, någon institution, där allmänheten kan framföra sina klagomål eller principfrågor avgöras. Därför har Kungl. Maj:t föreslagit inrättande av en särskild statens heraldiska nämnd med de uppgifter som jag här framhållit. Den skulle bestå av riksarkivarien som ordförande, riksantikvariern, en konstnärlig sakkunnig, som skulle föreslås av konstakademien, samt en jurist,

Riksarkivet: Avlöningar (Omorganisation av riksheraldikerämbetet).

de bägge sistnämnda utsedda av Kungl. Maj:t.

Utskottet har, såsom saken ligger till och med hänsyn till den besvärliga kritik som riktats mot det nuvarande ämbetsverket, också känt sig i viss mån tveksamt. Vi har sagt: »Vad angår organisationen av den heraldiska verksamheten inom riksarkivet saknas emellertid för närvarande säkra hållpunkter för bedömande av verksamhetens blivande omfattning och storleksordning och därmed också för bedömande av den föreslagna organisationens framtida underlag. Ifrågavarande verksamhets inordnande som en särskild sektion inom riksarkivet på sätt departementschefen förordat torde icke nu kunna förutses komma att för riksarkivets del medföra någon verkligt påtaglig förstärkning av ämbetsverkets personella resurser.» Vidare säger utskottet: Det framlagda förslaget innebär likväl en från organisatorisk synpunkt önskvärd elasticitet i sektionens uppbyggnad etc. Dess personella resurser kan ju tas i anspråk av ämbetsverket i den mån de inte behövs för den uppgift, som skall vara deras väsentliga. Utskottet har således inte velat motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag, men det vill betona, att anordningen bör göras provisorisk, så att man får erfarenheter, innan man bestämmer sig definitivt.

Utskottet har också diskuterat frågan om den föreslagna nämnden. Det har därvid i avdelningen framförts önskemål om att man skall, på sätt som Kungl. Maj:t kan finna lämpligt, se till att lekmanaintressena får göra sig så starka som över huvud taget är möjligt på detta område, inte minst med de gångna erfarenheterna som bakgrund. Dessutom säger utskottet, och det vill jag understryka, att de blivande ersättningsbestämmelserna bör få en sådan utformning, att den heraldiska verksamheten blir i allt väsentligt ekonomiskt självbärande.

Jag kan således inte finna annat än att med den uppläggning som här förekommer är de farhågor som herr Ståhl framfört knappast motiverade. Herr Ståhl säger att med hans förslag skulle finnas möjligheter till besparingar. Det är möjligt att så är fallet. Kvar står i varje fall, att vi tycks vara överens om att den här institutionen skall liksom tidigare bli ekonomiskt självbärande. Då tycker jag inte det finns så stor anledning att diskutera besparingar i detta sammanhang.

Herr Ståhl säger bl. a., att kommunerna har visat stor misstänksamhet mot det gamla ämbetsverket. Det vet vi alla och det är vi på det klara med, men här söker man ju skapa en sådan anordning, att detta misstroende skall kunna försvinna, och i stället få en anordning, som skapar förtroende mellan allmänheten och den nya organisation som här föreslås. Det är ju avsikten med det hela.

Herr Ståhl säger vidare, att det finns inga erfarenheter, som talar för att detta är möjligt. Därvidlag är vi ju på precis samma linje. Utskottet säger nämligen, att vi vill ha denna anordning provisorisk tills vidare, för att få de erfarenheter som vi nu saknar. Jag tycker att herr Ståhl och vi skulle kunna vara ense om den synpunkten.

Herr Ståhl säger också att han tycker, att det är litet absurt, att detta heraldikerämbete skall vara både ett serviceorgan och ett organ som skall avge yttranden. För min del tycker jag, att den saken inte är särskilt märklig, därför i detta fall ligger det ju så till att man skall biträda allmänheten med uppgörande av vapen, emblem, medaljer, vapenbilder o. s. v. men också samtidigt yttra sig om sådana. Det hindrar inte, att man kan göra dessa emblem var man vill och sedan få dem underställda och prövade. Om det skulle trassla till sig, vilket jag hoppas inte blir fallet, så har vi ju nämnden, som

Riksarkivet: Avlöningar (Omorganisation av riksheraldikerämbetet).

då kommer att ge sin principiella syn på saken.

Vad slutligen kompetensfordringarna för heraldikern angår, som herr Ståhl också var inne på, står det ju i propositionen, att såsom kompetensfordran för heraldikerbefattningen bör enligt utredningsmannen utöver filosofie ämbetsexamen, filosofie kandidatexamen eller statsvetenskaplig examen av viss omfattning krävas filosofie licentiatexamen i historia jämte kunskaper i heraldik, visade genom examenskurser, utgivna skrifter eller på annat sätt. Dessutom kommer ju denne heraldiker att inom riksarkivet arbeta som förste arkivarie.

Med de synpunkter jag här framfört på det föreliggande förslaget ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr STÅHL (fp): Herr talman! Jag skall inte ta upp någon lång debatt med herr Johansson i Mysinge i denna fråga, men jag måste säga att det är väl ändå en ganska slående brist på konsekvens som karakteriserar hans resonemang här. Han säger till en början att detta skall bli ett provisorium. Men varför då inte börja i liten skala, skära ned det hela till rimliga proportioner och sedan låta det växa i den mån som erfarenheterna visar att en utökning behövs? I stället skär man till det så stort från början som man här gjort. Vi vet ju hur det går om ett ämbetsverk en gång fått en viss omfattning; det vill väldiga ansträngningar till för att rucka på dess organisation.

Vidare vill jag ta fasta på vad herr Johansson i Mysinge säger om att man saknar förutsättningar för att kunna bedöma omfattningen av verksamheten, och att man bygger på att det här ämbetsverket skall bli självbärande. Men är det, herr talman, någon konsekvens i att å ena sidan satsa 45 000 riksdaler i runt tal på ett ämbetsverk som skall bli självbärande? Om det skall bli själv-

bärande skall man väl antingen kunna skära bort avgifterna eller kunna skära ner kostnaderna för verket ifråga.

Jag skulle emellertid vilja ställa en fråga till herr Johansson i Mysinge, eftersom han så starkt betonar att det enligt utskottets förslag kommer att bli en bra affär: Om det, herr Johansson i Mysinge, nu visar sig, att det hela är för stort tillskuret, och om vi efter ett år får se att det skulle räckt med en betydligt mindre apparat, är herr Johansson i Mysinge som ordförande i andra avdelningen då beredd att medverka till en nedskärning av detta ämbetsverk till rimliga proportioner och eventuellt ända ned till den anordning som är den enda vettiga, nämligen en konsulent för heraldiska frågor? Jag vore mycket tacksam för ett svar på denna min fråga. Om herr Johansson i Mysinge ger ett sådant svar skall jag ta fasta på det för framtiden.

Herr JOHANSSON i Mysinge (bf) kort genmäle: Herr talman! Herr Ståhl förutsätter att man skulle kunna gå den vägen vid inrättandet av denna avdelning — detta nya ämbetsverk som han uttryckte sig — att man började i mycket liten skala, alltså med anställande av en konsulent. Jag vågar inte diskutera frågan om skillnaden är så stor mellan att anställa en konsulent eller att anställa en heraldiker såsom utskottet föreslagit. Det är ju här fråga om en avdelning av riksarkivet, och om de heraldiska uppgifterna inte skulle visa sig bli tillräckliga, kommer ju riksarkivet att få del av den arbetskraft som frigöres. Det är att märka att här är fråga om en mycket liten avdelning av riksarkivet, det rör sig egentligen bara om en heraldiker och hans tvenne halvtidsanställda tjänstemän. Jag tror sålunda att skillnaden mellan herr Ståhls och min ståndpunkt inte är så stor, och från denna utgångspunkt torde svaret vara givet på herr Ståhls fråga, om jag nästa år, därest jag är kvar på avdelningen och erfaren-

Riksarkivet: Avlöningar (Omorganisation av riksheraldikerämbetet).

heterna visat sig dåliga, kommer att vilja vara med om att avskaffa denna avdelning. Jag vill därtill endast svara att den frågan är för tidigt väckt, den saken får vi naturligtvis ta under omprövning när den dagen kommer om den över huvud kommer. Jag tror för min del att med den uppläggning av organisationen som utskottet här föreslår blir frågan knappast aktuell. Personligen tror jag att denna avdelning kommer att smälta in i riksarkivet och hoppas att allmänheten kommer att få förtroende för anordningen. Om så sker, ja då är allan rättfärdighet uppfylld, då har den fyllt sin uppgift.

Herr STÅHL (fp) kort genmäle: Herr talman! Jag vill bara med anledning av det svar herr Johansson i Mysinge gav säga honom, att han tydligen inte vill binda sig för att ärendet får den förutsättningslösa prövning som det borde få. Det är ganska vemodigt att utskottet på detta sätt utan vidare går med på att öka statens utgifter för en bagatellartad verksamhet som denna. Sedan säger herr Johansson i Mysinge att skillnaden mellan utskottets förslag och mitt inte är stor. Jag konstaterar, herr talman, att siffermässigt är skillnaden mellan de föreliggande förslagen den att herr Johanssons i Mysinge linje kostar 45 000 kronor och den jag i min reservation fört fram 5 000 kronor. 40 000 kronor är inte mycket pengar, men jag tycker att finansministern borde vara tacksam även för 40 000 kronor.

Fröken VINGE (fp): Herr talman! Jag är mycket överraskad över att herr Ståhl tar till så starka ord i denna enligt min mening bagatellartade fråga. Han talar om en böld på den byråkratiska apparaten, men om riksheraldikerämbetet har varit en sådan, är det väl bara bra att man skär bort den.

Vidare säger herr Ståhl, att vi här står i begrepp att inrätta ett nytt ämbetsverk, statens heraldikerämbete. Nej,

herr Ståhl, vi gör raka motsatsen. Vi avskaffar riksheraldikerämbetet och lägger dess enligt min mening bagatellartade ärenden in under ett redan befintligt ämbetsverk.

Det har riktats mycken kritik mot riksheraldikerämbetet, och jag tror att mycket av denna kritik har varit berättigad, men nu kommer verksamheten där under offentlig kontroll. Bland annat har man kritiserat anslagsförbrukningen och sagt, att expensmedel har använts för sådana ändamål, som inom statsförvaltningen icke får bestriidas av expensmedel. Jag vet inte om denna anmärkning är riktig, men eftersom den framförts vill jag säga, att den saken sätter man i så fall stopp för i och med att verksamheten lägges in under riksarkivet. Vi slipper vidare något mycket väsentligt, eftersom vi blir av med det sportelsystem, som jag föreställer mig att alla vill vara med om att avskaffa.

Sedan har kritikerna också anmärkt på, att i den här föreslagna uppgörelsen bland annat ingår, att staten skall överta riksheraldikerämbetets bibliotek, och det har ifrågasatts om det är utrett huruvida icke detta bibliotek möjligen redan i viss utsträckning är statens egendom. Jag vill bara uttala att jag utgår ifrån, att departementet kommer att ha uppmärksamheten riktad på den saken, när uppgörelse träffas, eftersom meningarna tycks vara delade på den punkten.

Vidare har man diskuterat vilken arbetsbörda här ifrågavarande förste arkivarie får, vilken tillika skall vara statsheraldiker. Ja, det kan ju ingen av oss säga på förhand, och avdelningen har också yttrat sig mycket försiktigt på den punkten. Vi får dock observera, att det här finns två möjligheter. Antingen får denna heraldiska verksamhet allmänhetens förtroende, och då kommer denna verksamhet att anlitas i stor utsträckning för konstruktion av vapen. En sådan utveckling tyck-

Anslag till arbetslöshetsbekämpande arbeten m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

ker naturligtvis inte de om, som är verksamma vid de privata heraldiska institut som redan finns. Men vi skall väl här som på andra områden sträva efter att åstadkomma fri konkurrens mellan olika institutioner, som sysslar med samma verksamhet, och staten får därför på detta område konkurrera med de kommunala och andra heraldiska institutioner som finns. Om riksheraldikerns verksamhet alltså vinner allmänhetens förtroende, får denne förste arkivarie en ganska stor arbetsbörda, och han kan därför icke i någon större utsträckning biträda riksarkivet med andra arbetsuppgifter. Om allmänheten däremot kommer att anlita heraldikern i mycket liten omfattning, får han ju tid över, och då får ju riksarkivet en god förstärkning av arbetskraften. Jag vill i det sammanhanget understryka vad avdelningens ordförande sade, nämligen att denne heraldiker skall besitta kompetens som förste arkivarie och inte bara kompetens som heraldiker.

Sedan frågade herr Ståhl, om man inom avdelningen vill vara med om att skära ned heraldikerverksamheten, om detta skulle visa sig möjligt. Jag vill då säga, att om det visar sig att de heraldiska ärendena icke blir av så stor omfattning, så får ju riksarkivet den förstärkning av sin arbetskraft, som är så utomordentligt välbehövlig. I detta sammanhang vill jag erinra om statsrevisorernas anmärkningar i fråga om ansvällningen av arkivalierna inom statsförvaltningen, vilken vållar statsverket så stora utgifter. Om denna ansvällning skall kunna bringas ned, så behövs ökade resurser inom riksarkivet för att kunna övervaka gallringsarbetet inom statsförvaltningens arkiv.

Huruvida denne förste arkivarie kommer att få syssla med de sakerna eller inte, kan ingen veta förrän verksamheten kommit i gång. Men ettdera av två ting måste hända: antingen blir heraldikerverksamheten mycket flitigt

utnyttjad, och då får heraldikern ingen tid över, eller också blir hans verksamhet av liten omfattning, och då får han tid över för andra uppgifter. Jag tycker att man måste ha klart för sig, herr Ståhl, att vi bara har dessa två möjligheter att välja på.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten förgade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 7.

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till bidrag till Ericastiftelsen m. m.;

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till föreningen Röingegården u. p. a. för vissa ombyggnadsarbeten m. m. jämte i ämnet väckt motion;

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1953/54 till statens sjukskoterskeskolor; och

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fullmakt att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51 m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 8.

Anslag till arbetslöshetsbekämpande arbeten m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Föredrogos statsutskottets utlåtande, nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts

Anslag till arbetslöshetsbekämpande arbeten m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53 till vissa i arbetslöshetsbekämpande syfte anordnade arbeten m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 131 hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 13 mars 1953, föreslagit riksdagen att å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53 anvisa anslag med sammanlagt 55 159 500 kronor, huvudsakligen med anledning av att Kungl. Maj:t delvis tagit i anspråk riksdagens fullmakt att under innevarande budgetår, därest arbetsmarknadsläget så påfordrade, inom ramen av ett belopp av 200 miljoner kronor meddela beslut om utförande av arbeten, för vilka anslag varit uppförda å allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *De Geer* och *Söderquist* (I: 417) samt den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 518), i vilka hemställts att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 131 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande åtgärder att i händelse av hotande arbetslöshet och i sysselsättningsskapande syfte — som led i en i sådant läge utvidgad svensk eller internationell stödaktion åt s. k. underutvecklade länder — vinna avsättning för svenska produkter samt om framläggande inför riksdagen av de förslag utredningen kunde föranleda.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53 anvisa vissa under särskilda med A) 1)—4) och B) 1)—5) betecknade moment närmare angivna anslag;

II. att motionerna I: 147 och II: 518

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I de under momenten A) 1) och 2) upptagna momenten hade hemställts, att riksdagen måtte anvisa

A) å driftbudgeten

1) under femte huvudtiteln:

till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. ett reservationsanslag av 5 000 000 kronor;

till Kostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förrådsverksamhet ett reservationsanslag av 3 000 000 kronor;

2) under sjätte huvudtiteln:

till Vissa vägbyggnadsarbeten ett reservationsanslag av 20 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen;

till Bidrag till byggande av vägar och gator ett reservationsanslag av 3 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen;

till Bidrag till handelshamnar och farleder ett reservationsanslag av 360 000 kronor;

till Byggande av fiskehamnar ett reservationsanslag av 300 000 kronor;

till Bidrag till byggande och underhåll av mindre hamnar och farleder ett reservationsanslag av 252 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen;

till Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp ett reservationsanslag av 6 000 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Lundqvist* och *Birke*, vilka ansett att utskottet under I. bort hemställa att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53 anvisa

A) å driftbudgeten

1) under femte huvudtiteln:

till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. ett reservationsanslag av 28 252 000 kronor;

till Kostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förrådsverksamhet ett reservationsanslag av 3 000 000 kronor;

Anslag till arbetslöshetsbekämpande arbeten m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

2) under sjätte huvudtiteln:
till Bidrag till handelshamnar och farleder ett reservationsanslag av 360 000 kronor;

till Byggnad av fiskehamnar ett reservationsanslag av 300 000 kronor;

till Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp ett reservationsanslag av 6 000 000 kronor;

2) av herrar *Ohlon, Sundelin, Malmborg* i Skövde, *Ståhl, Wedén* och fröken *Ager*, vilka ansett att utskottet bort under II. hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I:417 och II:518 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande åtgärder att i händelse av hotande arbetslöshet och i sysselsättningsskapande syfte — som led i en i sådant läge utvidgad svensk eller internationell stödaktion åt s. k. underutvecklade länder — vinna avsättning för svenska produkter, samt om framläggande inför riksdagen av de förslag utredningen kunde föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **BIRKE** (h): Herr talman! Ur anslaget för arbetslöshetens bekämpande föreslår utskottet att man skall till statens järnvägar anvisa ett belopp på en miljon kronor för arbeten, som skall sättas i gång i sysselsättningsfrämjande syfte. Jag tycker det är en riktig princip att inte belasta SJ:s budget med denna utgiftspost.

När det däremot gäller arbeten, som för samma ändamål skall startas på vägväsendets område, föreslår statsutskottet att dessa pengar, 23 252 000 kronor, skall avräknas ur fonden för bilskattemedel. Jag anser, herr talman, att det skall tillämpas samma princip även härvidlag och låta beloppet i fråga utgå ur anslaget under femte huvudtiteln till kostnader för arbetslöshetens bekämpande. Vagarbeten som sättes i gång där arbetslöshet uppstår kan många gånger vara sådana, som inte

är absolut nödvändiga. Det finns andra som ur bilismens synpunkt står mera i förtur, men som på detta sätt blir eftersatta.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen av herr Lundqvist och mig.

Herr **DAHLÉN** (fp): Herr talman! I anslutning till den proposition, som behandlats i statsutskottets förevarande utlåtande, har motioner väckts i båda kamrarna, i första kammaren av herrar De Geer och Söderquist samt i andra kammaren av herr Ohlin m. fl., i vilka begärts att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om undersökning, huruvida som ett led i den svenska verksamheten för hjälp till de underutvecklade länderna leverans av svenska varor kan ske. Detta har inpassats i den politik för befrämjande av full sysselsättning, varom propositionen handlar.

Att det verkligen finns ett intresse för Sverige att sysselsätta sig med möjligheterna att hjälpa de underutvecklade länderna är uppenbart. Jag såg just innan jag gick in i kammaren en uppgift, som Exportföreningen har hämtat från en utredning av Förenta Nationerna om den genomsnittliga årsinkomsten i olika länder år 1949. Det året var den genomsnittliga årsinkomsten i Asien 50 dollar, i Afrika 75 dollar, i Sydamerika 170 dollar och i Europa omkring 380 dollar. Nordamerika nådde den ståtliga summan av 1 100 dollar i genomsnittlig årsinkomst per person.

Jag skall inte kommentera dessa siffror. Kammarens ledamöter vet vilka oerhörda behov som finns i dessa länder av att rationalisera industrien, ja i många fall också av att påbörja ett utbyggande av industrien, för att kunna höja levnadsstandarden. Den ligger på en så låg nivå att vi inte har stora möjligheter att verkligen sätta oss in i vad det är fråga om.

Anslag till arbetslöshetsbekämpande arbeten m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Sverige har också ett anseende att försvara på detta område. Under kriget och även senare har vi gjort utomordentliga hjälpinsatser, som jag tycker det vore beklagligt om vi inte skulle fullfölja under den tid, som nu ligger framför oss. Men vad vi gjort för att efter kriget hjälpa de underutvecklade länderna är såvitt jag förstår relativt litet i förhållande till vad andra länder kostat på sig. Jag har bara sett hur man i Norge med ett utomordentligt intresse gått in för detta arbete.

När det nu väckts motioner i saken hade man väntat sig, att statsutskottet skulle försöka att ta upp frågan med något större allvar än vad jag i varje fall kan inse att det har gjort. Statsutskottet har yrkat avslag på motionerna under hänvisning till att det finns en utredning, som statsutskottet förutsätter skall syssla med dessa frågor. Går man till utredningsdirektiven är det emellertid såvitt jag kan bedöma ingenting som ger vid handen, att utredningen skall ha åtgärder för att få till stånd leveranser till underutvecklade länder i tankarna. Men det är ju möjligt att så ändå är fallet och att statsutskottet förfrågat sig hos utredningen. Under sådana förhållanden vore det av intresse att få reda på detta.

Jag tycker att det avslagsyrkande som statsutskottet gjort bara med hänvisning till att frågan kommer att utredas verkligen är — jag måste säga det — litet futtigt just mot bakgrunden av vad vi har att försvara när det gäller hjälpinsatser. Det är inte bara en etikettfråga; det ligger också en realitet bakom.

Det minsta statsutskottets majoritet borde kunnat göra hade väl varit att instämma i motionernas syfte, men inte ens detta har man gjort. Jag måste säga att jag tycker detta är beklagligt. När jag ser vilka ledamöter som står för utlåtandet förstår jag att vissa av dem, med den kännedom jag har om

deras uppträdande i kammaren när det gäller dessa frågor, kanske inte är så intresserade av saken. Men det förvånar mig en smula att statsutskottets ordförande herr Skoglund och herr Ward har varit med om att så ordknappt uttala sig på denna punkt. Jag får lov att säga att herrarna gör mig ganska besviken. Hade det inte varit möjligt att åtminstone uttala, att det är ett svenskt intresse att man undersöker möjligheterna att i samband med att upprätthålla en full sysselsättning här i landet hjälpa dessa länder? Men inte ens detta har man gjort, och det är att beklaga.

För min del kan jag inte finna något skäl till att inte kammaren skulle bifalla den reservation, nr 2, som har fogats till utlåtandet. Den ger uttryck åt att vi bör fullfölja de goda traditioner vi har på detta område. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Ohlon m. fl. avgivna reservationen.

Herr RUBBESTAD (bf): Herr talman! För min del tycker jag att detta som herr Birke anhåller om är en mycket liten fråga. Kungl. Maj:t har föreslagit att detta belopp, 23 252 000 kronor, skall avräknas mot bilskattemedel, under det att herr Birke vill att summan skall tagas direkt ur budgeten.

Dessa pengar skall ju gå till vägbyggnader, byggande av vägar och gator och till underhåll av mindre hamnar och farleder. För dessa arbeten brukar man använda bilskattemedel. Vi har därför ansett att man bör gå till väga på det sätt utskottet föreslår. På det hela taget spelar det inte så stor roll var man tar pengarna, ur bilskattemedel eller direkt ur budgeten, ty de måste ändå anskaffas.

När herr Dahlen förvänat sig över utlåtandets utformning med hänsyn till att vissa ledamöter, vilkas inställning till dylika frågor han känner, har undertecknat detsamma, vill jag genmäla

Anslag till arbetslöshetsbekämpande arbeten m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

att vi alla i tredje avdelningen — förmodligen också hela statsutskottet — har funnit att de direktiv, som regeringen fastställt vid tillsättande den 19 januari 1952 av »utredning rörande utformning av statliga stödåtgärder i syfte att stimulera avsättning, produktion och sysselsättning inom näringslivet», borde tillfredsställa motionärerna. Det är också på grund av denna utredning vi ansett oss kunna besvara motionen med hänvisning till just dessa direktiv. Jag skall be att få citera ett par punkter ur dem:

»Det synes till en början klart att man vid utformningen av speciella produktionsstimulerande åtgärder i främsta rummet bör taga sikte på att främja sysselsättningen inom export- och kapitalvaruindustrierna med hänsyn till den strategiska roll som utvecklingen inom dessa områden spelar för näringslivet i dess helhet. Åtgärder inom denna sektor av produktionen kommer sekundärt att öva inflytande på avsättning, produktion och sysselsättning inom hemmamarknadens konsumtionsvaruindustrier och andra näringsgrenar. Möjlighet till direkta åtgärder inom sistnämnda del av näringslivet synes emellertid i vissa fall också böra föreligga.»

I fortsättningen heter det: »Stöd från det allmännas sida i olika former i syfte att främja exporten skulle vara av betydelse ur såväl sysselsättningspolitisk som valutapolitisk synpunkt. — — — Åtgärder i exportfrämjande syfte torde emellertid framför allt få utformas såsom ett direkt stöd i form av ett system av krediter och kreditgarantier. Det synes böra övervägas att låta ett dylikt stöd omfatta jämväl produktion för ökad lagerhållning för export. Viss kreditstödjande verksamhet till förmån för exporten utövas redan nu genom exportkreditnämndens försorg. Utredningen bör företaga en allmän översyn av gällande bestämmelser på detta område.»

Såsom vi finner behandlar direktiven synnerligen ingående frågan om export på främmande länder, och då är det väl inte uteslutet att den skall gälla även underutvecklade länder, om avsättning och kreditmöjligheter kan ordnas. Allt detta skall denna utredning syssla med och det är ju detta som motionärerna har begärt. Därför tycker jag att vi behandlat motionen mycket välvilligt, då vi hänvisat till att denna utredning redan av Kungl. Maj:t är anbefalld.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERSSON i Malmö (s): Herr talman! Jag ber att få instämma i vad den föregående talaren, herr Rubbestad, har sagt om att de problem, som beröres i reservationen nr 2, är föremål för utredning. Det är klart att lösandet av alla dessa problem är för sysselsättningsmöjligheterna i hela vårt land av stor betydelse. Men vi har ju all anledning att utgå från och vara säkra på att vad som här kan tillvaratagas kommer att göras.

Jag begärde emellertid ordet för att säga ett par ord med anledning av herr Birkes anförande. Han ansåg, att de medel, som det här gäller, skall belasta den allmänna skattebudgeten. Som motiv härför framhöll han att man kan antaga, att de arbeten, som det här är fråga om, vägarbeten o. s. v., icke nu är nödvändiga, därför att de är ordnade och igångsatta för att råda bot på en i vissa orter i landet rådande arbetslöshet.

Jag tror att herr Birke här begär ett gammalt misstag. För det första ordnas numera inte arbetslöshetsarbeten med den tanken, att det är icke nödvändiga arbeten som skall utföras. För det andra vill jag säga, att de arbeten som det här gäller är vägarbeten, som redan förut är upptagna i arbetsplanerna och som skall utföras så fort medel och arbetskraft över huvud ta-

Anslag till arbetslöshetsbekämpande arbeten m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

get blir tillgängliga. Dessa arbeten är nödvändiga. Om medel redan tidigare hade funnits eller hade varit möjliga att anskaffa och om arbetskraft funnits, så hade dessa arbeten också redan blivit utförda, upptagna som de har varit i aktuella förslag till arbetenas utförande. Då hade också dessa medel gått åt. Såvitt jag kan se, talar alla skäl för att dessa arbeten skall betalas av bilskattemedel. Om, som jag nämnde, det hade varit möjligt att utföra dessa arbeten tidigare, t. ex. under fjolåret, hade dessa medel utan vidare begärts på bilskattemedlens konto.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr OHLIN (fp): Herr talman! Herr Rubbestad försökte försvara statsutskottets majoritet genom att hänvisa till den utredning, som sitter och som har till uppgift bland annat att undersöka möjligheterna att öka vår export för att därigenom bereda arbetstillfällena. Men, herr Rubbestad, just den passus som herr Rubbestad själv läste upp gör ju fullt klart, att denna utredning har direktiv som hänför sig till vad jag vill kalla det kommersiella planet. Det är inte alls frågan om kombination med någon av andra skäl, humanitära skäl, motiverad stödaktion.

Jag har flera gånger mycket noga läst dessa direktiv innan jag skrev under motionen, men jag fann inte att det kunde råda någon som helst tvekan om att den, som har hållit i pennan vid skrivandet av dessa direktiv, i tankarna har haft ekonomiskt politiska åtgärder för att skapa sysselsättning i Sverige. Det har varit tankegången. Det har varit kommersiellt ekonomiskt betingad verksamhet som skulle bedrivas.

Om kombinationen med att försöka från svensk sida hjälpa underutvecklade länder så mycket som möjligt finns det inte den minsta antydning i direktiven. För mig är detta utgångspunkten: Vi vill gärna delta i den huma-

nitära hjälpaktionen ute i världen, vi vill verkligen göra större insatser än vad vi hittills har påbörjat, men hur skall vi få råd till detta? Jag har då frågat mig om det inte finns möjligheter att med en måttlig uppoffring väsentligt utvidga våra insatser av humanitära skäl.

Under sådana förhållanden tycker jag att den tanke är riktig som finns i motionen, nämligen att det blir en mera begränsad uppoffring för ett land sådant som Sverige, om man utvidgar denna verksamhet under tider då det inte råder full sysselsättning. Det ligger naturligtvis inte något egendomligt i att man primärt har ett humanitärt syfte, men att man försöker göra så mycket som möjligt med endast en begränsad uppoffring för vårt eget land. Om man alltså kan hjälpa mera för en begränsad kostnad, måste man ju fråga sig om inte detta eventuellt kan vara någonting att tänka på såväl för Sverige som för andra länder?

Herr Rubbestad tycks som utskottets talesman ha förbisett, att om denna verksamhet skall bli av någon dimension får den väl lov att tas upp i internationellt samarbete med andra länder, närmast med en del internationella organisationer, jag tänker på Förenta Nationerna och kanske någon annan.

Jag tror inte att någon vill göra gällande att tanken på en internationellt organiserad verksamhet av detta slag finns i Kungl. Maj:ts direktiv till utredningen. Skall det bli någonting av detta, måste det ordentligt förberedas, och det måste förberedas, som jag sade, i internationell samverkan. Jag är inte alldeles säker på att den sittande kommittén är det lämpligaste organet för en sådan internationell samverkan. Jag skulle kunna tänka mig, att om man hade haft det i tankarna, hade kommittén kanske blivit något annorlunda sammansatt.

Man kan, herr talman, naturligtvis säga att när frågan i alla fall är väckt

Anslag till arbetslöshetsbekämpande arbeten m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

och utskottet inte har tagit avstånd från den — utskottet har visat måttlig välvilja, men sagt att detta tar väl utredningen upp — så är väl allting bra. Utredningen kommer att ta upp saken. Även om den inte har haft några direktiv i den riktningen, även om ingen har kunnat läsa ut något sådant ur direktiven, kommer den väl i alla fall nu att ta upp frågan, och då är det väl i viss mån, herr talman, en etikettsfråga om utskottet skriver formellt på avslag eller, såsom reservanternas finner naturligt, skriver mera positivt.

Herr talman! Jag intresserar mig förfärligt litet för dessa etikettsfrågor. Men jag tycker nog att man har tillfälle till ganska många småleenden när man tänker på, att när det kommer uppslag från oppositionshåll skall de alltid »anses besvarade» eller avslås. Jag är tämligen säker på att om detta uppslag hade kommit från regeringspartierna, hade statsutskottets stora majoritet varit med om att använda en formulering sådan som den som finns i reservationen. Ingen regel utan undantag, men en tendens i den riktningen har vi ju länge kunnat iaktta. Det är en sådan där liten, kanske oskyldig sällskapslek, som majoriteten i utskottet ägnar sig åt, att använda olika formuleringar allteftersom motionerna härstammar från det ena eller det andra hållet.

Men, som jag sade, jag har förfärligt litet intresse för denna etikettsfråga. Vad jag däremot tycker spelar en reell roll — och det är det som herr Dahln också var inne på — är att man skulle ha önskat få möjligast positiva rekommendation till denna utredning, eller någon annan utredning, att ägna detta spörsmål tillräcklig uppmärksamhet. Jag tror inte alls att det får anses vara en fråga av föga betydelse.

Det är ur den synpunkten, herr talman, som jag beklagar att utskottsmajoriteten inte har kunnat använda den mycket naturliga skrivning som reservanternas har använt och som just är

uttryck för en mera positiv inställning — uttryck för att man gärna vill försöka att från svensk sida och i internationell samverkan hjälpa de underutvecklade länderna mer än vi hittills har gjort och för att man gärna vill — vilket — också är legitimt — att detta skall kunna ske utan alltför stora uppoffringar från svensk sida.

Herr RUBBESTAD (bf) kort genmäle: Herr talman! Det är självklart att man vill vara med om att hjälpa i den utsträckning som är möjlig, men jag vill säga att jag har sett i motionen att motionärerna också tänker på finansieringsfrågan och att de har tänkt sig, att finansieringen skall ske genom statliga anslag, därest det inte går att genom denna internationella bank få pengar för ändamålet. Det skulle vara mycket intressant att veta hur mycket herr Ohlin är beredd att för sin del förorda i bidrag för detta ändamål av svenska pengar. Det är en mycket stor fråga. Här finns det ett upplåningsbehov inom landet av mycket stora mått för våra egna behov. Detta upplåningsbehov har vi stora svårigheter att klara. När nu utredningen har fått till uppgift att söka pröva framkomliga vägar för att öka vår export både på det ena och på det andra området och det dessutom också ingår i kommitténs uppdrag att söka utreda finansieringsfrågorna m. m., då förstår inte jag vart herr Ohlin egentligen vill komma utöver detta. Tror herr Ohlin att de direktiv som är givna åt denna kommitté gör det omöjligt för kommittén att utreda dessa spörsmål? Jag skulle vilja höra hur herr Ohlin ser på den saken.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON: Herr talman! Debatten här har ju kommit att röra frågan om vilka möjligheter Sverige skulle ha för att göra en insats i hjälpen för underutvecklade länder.

Anslag till arbetslöshetsbekämpande arbeten m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Herr Ohlin sade nyss att han för sin del fann att etikettsfrågorna spelade en förfärligt liten roll. Det gläder mig att höra att han hyser den meningen. Om man i detta uttalande får lägga in den meningen, att herr Ohlin kanske finner, att vi i sak i stort sett är ense men att statsutskottet har föredragit en skrivning med hänvisning till pågående utredningsarbete, så skulle jag vara glad över om denna min tolkning vore den riktiga.

Herr Dahlén framförde den mening, att statsutskottets skrivning är futtig — jag tror det var så uttrycket föll — och att utskottet inte skulle ha ägnat denna fråga vederbörligt intresse.

Det är klart att man kan diskutera allt detta och ha olika meningar om det, men när det gäller sakfrågan tror jag att i varje fall regeringen är beredd att, så långt som det finns möjlighet, från svensk sida sätta in våra resurser för att i rimlig utsträckning hjälpa där vi kan hjälpa.

Jag håller fullständigt med herr Ohlin i det uttalande han nyss gjorde, att en sådan hjälp kommer att kosta relativt mindre för t. ex. Sverige, om den kan ges under en tid när vi inte helt kan utnyttja våra totala produktionsresurser, d. v. s. under en tid när vi har arbetslöshet. Jag är fullt införd med den tanken, att den faktiska belastningen för folkhushållet blir mindre, om man kan samordna detta interna intresse av att upprätthålla sysselsättningen med strävandena att göra en verklig insats till förmån för de underutvecklade länderna.

Jag har emellertid, herr talman, den uppfattningen att den kommitté som nu arbetar har i sina direktiv fått anvisning om att beakta alla de möjligheter som kan komma att föreligga när det gäller att tillgodose sysselsättningssynpunkterna. I det avseendet blir frågan om att finna avsättning av svenska produkter på världsmarknaden av stor betydelse, och jag vågar nog säga att

det finns anledning att lägga större vikt vid detta sakförhållande nu än vid tidigare tillfällen, när man angripit sysselsättningsfrågorna.

Nu säger herr Ohlin, att kommittén inte har i sina direktiv fått något uppdrag som direkt syftar på en insats på annat sätt än på rent kommersiell bas. Det torde inte vara okänt för herr Ohlin och kammarens andra ledamöter att regeringen har uppmärksammat behovet av en planering och samordning när det gäller vårt lands insatser för underutvecklade länder. Om jag inte misstar mig, är generaldirektör Gjöres ledare för den del av utredningsarbetet, som går ut på att försöka så långt möjligt fixera Sveriges insatser för teknisk hjälp till underutvecklade länder. Det är emellertid alldeles uppenbart att våra insatser härvidlag bör ske i samförstånd med de internationella organen.

Jag vill med detta, herr talman, ha sagt att det inte finns någon anledning att här driva den meningen, att eftersom majoriteten i riksdagen inte tycker om att oppositionen skall få igenom några förslag, har man skrivit på det sätt som här skett i utskottsutlåtandet. Det är väl ändå att ställa saken på huvudet. Statsutskottets majoritet och de som förfäktar samma mening som denna bör ju ha rätt att säga, att man har sett frågan på det sättet, att regeringen uppmärksammar vad som händer och sker och kommer att göra vad som rimligen bör göras från svensk sida. Det är alltså den goda viljan som det här gäller.

I sakfrågan har jag inte någon avvikande mening från herr Ohlins, när han säger att det bör ingå som ett viktigt led i vår planering att hjälpa de underutvecklade länderna, även om dessa hjälpaktioner måste läggas upp på annat än rent kommersiell bas, detta med tanke på ändamålsenligheten i att vi då kan åstadkomma nyttigheter med en mindre grad av uppoffring än vad

Anslag till arbetslöshetsbekämpande arbeten m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

som är fallet under en tid när vi har full sysselsättning här i landet.

Om den synpunkten blir vägledande för de svenska statsmakterna, är väl därmed också sagt, att vi är villiga att göra den insats som är rimlig med hänsyn till våra samlade resurser.

Herr OHLIN (fp): Herr talman! När jag lyssnade till herr Rubbestads andra anförande tyckte jag nog att det där sken igenom, att herr Rubbestad intar en mindre välvillig hållning till den tanke som reservanterna företräder än vad handelsministern till min glädje här har givit uttryck för. Det är alldeles klart, herr Rubbestad, att i den mån Sverige skall deltaga i en internationell aktion av detta slag, tarvas det också anslag. Men det är också klart att i ett läge, där vi i alla fall måste lämna anslag för att bereda sysselsättning, är denna uppoffring mycket mindre än i ett läge, där det gäller att välja mellan två olika sorter av anslag för att bereda sysselsättning på olika punkter. Jag vill alltså inte förneka, herr Rubbestad, att jag tänker mig att det här är fråga om en åtgärd, som innebär en uppoffring från svenska folkhushållets sida, men denna uppoffring skulle dock vara mindre än under andra förhållanden. Det är därför inte något skäl mot motionärernas ståndpunkt, när man säger, att den kommer att i sinom tid nödvändiggöra vissa anslag.

Herr Rubbestad frågade vidare, om det var omöjligt för här ifrågovarande kommitté att utreda även det spörsmål som motionärerna fört fram. Jag kan inte se att skulle vara omöjligt. Det har många gånger suttit kommittéer, som inte har fått uppdrag att utreda ett visst spörsmål men vilkas utredningsarbete vidgats att omfatta även detta, och jag hoppas nu att motionen och denna debatt i alla fall skall i praktiken ha det goda resultatet, att utred-

ningen får sina direktiv vidgade. Jag hävdar nämligen fortfarande bestämt att i de direktiv, som hittills givits utredningen, talas inte någonting om en kombination av denna primärt humanitära stödaktion med åtgärder, som sammanhänger med den svenska arbetslöshetspolitiken, och att det inte heller finns något sagt om att en sådan samordning bör förberedas i internationell samverkan.

Handelsministern erinrar om den del av utredningsarbetet, för vilken generaldirektör Gjörös är ledare. Såvitt jag vet gäller detta utredningsarbete hjälpen åt de underutvecklade länderna, och jag har mig inte bekant att man har fått några direktiv — handelsministern har inte heller här meddelat det — att samtidigt syssla med den svenska arbetslöshetspolitiken.

Jag upprepar att vad handelsministern underströk gällde att med så begränsade kostnader som möjligt få till stånd en svensk och helst en internationell aktion. Skulle man kunna få till stånd en internationell aktion av betydande omfattning, har även Sverige indirekt vissa fördelar av ökad sysselsättning i andra länder. Jag ser saken så — jag skulle annars inte besvara kammaren ens med dessa reflexioner — att det mycket väl kan komma ett läge, där hjälpen åt underutvecklade länder blir en mycket stor fråga för hela världen och för Sverige. Vi bör vara förberedda på detta. Vi, som har undgått två världskrig, har förpliktelser att intressera oss för detta spörsmål och att se till att alla möjligheter att för rimliga kostnader lämna hjälp blir utnyttjade.

Sedan jag lyssnat till handelsministerns anförande, finner jag ingen anledning att inveckla mig i någon polemik med honom. Om det från början har skrivits vissa saker i direktiven eller inte spelar, när man ser framåt, ingen roll. Det som spelar en roll är, att handelsministern här har givit re-

Anslag till arbetslöshetsbekämpande arbeten m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

geringens stöd åt att man i positiv anda prövar de möjligheter som är antydda i motionen. När vi är överens om detta, skall jag erkänna, herr talman, att jag är tillfredsställd beträffande vad som för mig är huvudsaken. Men jag vidhåller att reservanternas motivering är den enda naturliga. Det står inte i någon strid med vad jag här sagt om att jag nu känner mig tillfredsställd i huvudfrågan.

Herr RUBBESTAD (bf) kort genmäle: Herr talman! I mitt första anförande sade jag, att det var på sin plats att vi hjälpte de underutvecklade länderna, men jag tillade: »I den mån vi har ekonomisk förmåga att göra det.» Jag vill gärna stå med båda fötterna på marken. Herr Ohlin svävar ibland litet i luften, tycker jag. Vi skall komma ihåg, att vi inte har en så särskilt god ekonomi här i landet. Herr Ohlin har själv sagt att han tycker skatterna är höga. Skall man nu börja lämna stora belopp som hjälp till de underutvecklade länderna, är jag rädd för att skatterna blir ännu högre.

Herr Ohlin erkänner att denna kommitté mycket väl kan syssla med dessa frågor med de direktiv den har, och jag har den bestämda uppfattningen att det är möjligt, ty kommittén har i uppdrag att utreda exportfrågor och finansiering av desamma, och då dessa underutvecklade länder ju ligger utanför landets gränser, bör den fråga som framförts i motionen också omfattas av direktiven för utredningen. När herr Ohlin erkänner att detta är möjligt för kommittén, är det väldigt litet kvar att tvista om. Han bör vara glad för den behandling hans motion har fått. Vi var på avdelningen från alla partier eniga om att utforma vårt utlåtande på det sätt vi gjort.

Herr PERSSON i Växjö (s): Herr talman! Med anledning av vad herr Ohlin

här har framfört vill jag understryka, att när vi behandlade denna fråga inom avdelningen var inställningen hos ledamöterna positiv i själva sakfrågan. Ingen hade något mot att man tillgodosåg motionärens önskemål. Frågan gällde sedan bara huruvida man skulle tillätta något slags snabbutredning i denna fråga. Utskottet tyckte då, att den kommitté som redan satt skulle kunna ta hand om även detta spörsmål.

Med anledning av en annan sak som herr Ohlin sade skulle jag vilja understryka, att under den tid jag har varit med på tredje avdelningen har aldrig, när det gällt att tillstyrka eller avstyrka en motion, det avgörande varit om den väckts av den eller den eller kommit från det eller det partiet. Helt nyligen gick vi t. ex. på en linje som innebar bifall till en motion av, jag vill minnas, herr Gustafson i Göteborg. Herr Ohlin har inte suttit på tredje avdelningen och har således ingen erfarenhet av saken. Det är väl det som förklarar hans uttalande. Jag vill säga ifrån vid ett sådant här tillfälle, att tredje avdelningen inte prövar dessa ärenden så, att man bara ser efter vem som skrivit motionen och sedan intar sin hållning därefter.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav till en början propositioner beträffande punkten I, nämligen dels på bifall till vad utskottet i denna punkt hemställt dels ock på bifall till den av herrar Lundqvist och Birke avgivna reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Härefter gav herr talmannen propositioner i avseende å punkten II, nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i denna punkt dels ock på bifall till den av herr Ohlon m. fl. avgivna reservationen; och blev utskottets berörda hemställan av kammaren bifallen.

Sommartidstjänstgöringen inom statsförvaltningen.

§ 9.

Statsrevisorernas berättelse angående statsverket.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 102, i anledning av riksdagens år 1952 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket m. m.

Punkterna 1—3.

Lades till handlingarna.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkterna 6—8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9.

Lades till handlingarna.

Punkten 10.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 11—14.

Lades till handlingarna.

Punkterna 15—18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 19—22.

Lades till handlingarna.

Punkten 23.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 24.

Sommartidstjänstgöringen inom statsförvaltningen.

Under civildepartementet hade revisorerna under § 31 i berättelsen förordat en skyndsam utredning rörande sommartidstjänstgöringen inom statsförvaltningen.

Utskottet hade i denna punkt anfört bland annat:

»I likhet med revisorerna anser utskottet, att förevarande spörsmål bör göras till föremål för särskild utredning. Vid denna utredning bör enligt utskottets mening bl. a. övervägas om

en minskning av arbetstiden under sommaren lämpligen bör kombineras med en ökning av arbetstiden under annan del av året. Utskottet hemställer därför, att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om åtgärder i det av utskottet angivna syftet.»

Reservationer hade vid denna punkt avgivits:

a) av fröken *Andersson*, herrar *Lundqvist*, *Huss*, *Malmberg* i Skövde, *Nihlfors*, *Löfroth* och fröken *Ager*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservationerna i sin motivering anfört;

b) av herr *Hesselbom*, utan angivet yrkande;

c) av herrar *Näsgård*, *Pålsson*, *Rubbestad*, *Åkerström* och *Almgren*, likaledes utan angivet yrkande.

I den under a) upptagna reservationen hade anförts bland annat:

»Med hänsyn till nu anförda omständigheter finner utskottet i motsats till revisorerna tillräckliga skäl icke kunna åberopas för en avveckling, helt eller delvis, av sommartidstjänstgöringen. I anslutning till den vid förevarande paragraf fogade reservationen önskar emellertid utskottet understryka angelägenheten av att denna förmån medges blott då förhållandena det tillåta. Utskottet har därför intet att erinra mot att en undersökning verkställes angående tillämpningen inom olika statliga organ av gällande bestämmelser rörande sommartidstjänstgöringen och att, i den mån anledning därtill visar sig föreligga, skärpta direktiv utfärdas till förhindrande av att denna tjänstgöring utnyttjas på icke avsett sätt.

Utskottet hemställer, att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet ovan anfört.»

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr **MALMBORG** i Skövde (fp): Herr talman! Under denna punkt behandlas

Sommartidstjänstgöringen inom statsförvaltningen.

den av riksdagens revisorer aktualiserade frågan om sommartjänstgöringen vid statsförvaltningen. Då jag deltagit i detta ärendes behandling såväl i avdelning som i utskott och inte kunnat bidra majoritetens mening har jag anslutit mig till den reservation, som är fogad till utskottets utlåtande. Jag vill med ett par ord motivera vår inställning till detta spörsmål.

Jag vill då till en början understryka att denna förmån har mångårig hävd — den har tillämpats under mer än 40 år. Vidare bör man också lägga märke till att det inte är fråga om någon ovillkorlig rätt. Vederbörande chef kan påfordra den tjänstgöringstid, som av förhållandena påkallas. Vad som därvid faller inom den för året i övrigt normala tjänstgöringstiden är icke att anse såsom övertid.

Riksdagens revisorer har i sin berättelse erinrat om att det finns vissa missförhållanden i fråga om tillämpningen av dessa bestämmelser och utnyttjandet av denna förmån. Det kanske kan sägas så, att man alltför generöst tolkat uttrycket »om och i den mån omständigheterna det tillåter», när det gäller denna fritid. Vi reservanter har naturligtvis intet som helst att erinra emot att man på den punkten företar en prövning. Vi har i vårt förslag till utlåtande understrukit, att i den mån det finns anledning att skärpa direktiven till förhindrande av att denna förmån utnyttjas på icke avsett sätt, är vi färdiga att ge vår anslutning därtill. Detta är, herr talman, den mindre delen av denna fråga.

Riksdagens revisorer har angivit flera synpunkter för sitt ställningstagande. Jag skall inte trötta kammaren med att ta upp dem samtliga till resonemang, men jag vill dock bringa i erinran några av dessa synpunkter. Bland annat har man anfört statsfinansiella skäl, och jag är inte på något sätt negativt inställd till att sådana synpunkter beaktas. Jag vill emellertid i det sammanhanget erinra om vad statskontoret i sitt yttrande

sagt — inom parentes sagt har det gått emot revisorernas förslag. Statskontoret erinrar nämligen om att denna sommartidstjänstgöring förekommer i ganska begränsad omfattning när det gäller personalen inom statsförvaltningen.

Vidare är det, herr talman, en omständighet som man tycker bör beaktas i det sammanhanget. Här har under lång tid förts omfattande löneförhandlingar. Därvid har naturligtvis också arbetstidsförhållandena varit på tal, och mig veterligt har man inte från statens sida ställt något krav på att denna sommartidstjänstgöring skulle elimineras, för att man skulle vara villig att gå med på den lönesättning som skett. Jag har därför den uppfattningen, att de statsfinansiella synpunkterna i det sammanhanget näppligen kan ha den tyngd som riksdagens revisorer velat påstå.

En av revisorernas synpunkter kan kallas en rättvisesynpunkt. Man erinrar om att detta är en förmån, som kommer ett mindertal till del. I detta fall är jag, det måste jag säga, mycket lyhörd. Det är min uppfattning, att man i möjligaste mån bör skapa rättvisa på olika områden, inte minst på det område det här gäller. Det kan kanske dock i detta sammanhang sägas, att många av de befattningshavare, som åtnjuter förmånen av sommartidstjänstgöring, i annat sammanhang får prestera ett högst betydande mått av övertidsarbete utan någon som helst kompensation.

Vidare har vi väl allmänt den uppfattningen, att man bör bereda så gynnsamma arbetsförhållanden som möjligt. Jag vill erinra om att man för inte så länge sedan för vissa grupper av postverkets befattningshavare har genomfört söndagsledighet. Enligt min uppfattning är det en åtgärd i rätt riktning.

För ett par veckor sedan hade vi i kammaren en debatt om avkortning av arbetstiden. Både i utskottets utlåtande och i den till utlåtandet fogade reservationen gavs uttryck för krav på vidtagande av sådana åtgärder. Man var av

Sommartidstjänstgöringen inom statsförvaltningen.

skiljaktiga meningar bara om vad som i det sammanhanget skulle ske nu. Jag tycker nog, herr talman, att mot bakgrunden av vad som sker på olika arbetsområden inom vårt samhälle och de förslag som förelåg i den av mig omnämnda debatten, det är en smula förvånande att man nu, som revisorer-na gör, kräver att denna förmån helt avskaffas. Detta är inte konsekvent.

Nu vill jag tillägga, att statsutskottets majoritet dess bättre inte helt gått med på det hårda kravet från revisorer-nas sida, utan majoriteten har i stället sagt, att den vill ha en utredning och att det kunde tänkas, att denna komme till att den förmån, som sommartidstjänstgöringen utgör, skulle kompenseras genom en längre tjänstgöring vintertid.

Revisorerna har i sin berättelse vidare erinrat om, att det numera råder en livlig kontakt mellan allmänhet och vederbörande verk och att denna kontakt är värdefull för båda parter. Det vill jag på intet sätt bestrida, men då man menar, att det uppstår väsentliga svårigheter vid upprätthållandet av denna önskvärda kontakt på grund av sommartidstjänstgöringen, tillåter jag mig anknyta till vad statskontoret i sitt yttrande anfört, nämligen att mottagnings- och expeditionstider är noggrant angivna, att uppgifter härom, åtminstone delvis, också införs i telefonkatalogen, varför allmänheten enligt statskontorets mening bör vara väl orienterad om när det finns möjligheter att komma till tals med vederbörande tjänstemän på verken. Med hänsyn därtill kan jag inte finna, att vad revisorer-na på den punkten anfört som motivering för att stryka sommartidstjänstgöringen skulle vara särskilt starkt.

Herr talman! Jag skall inte upptaga kammarens tid längre utan bara erinra om att vad gäller frågan om prövningen av hur bestämmelserna tillämpas är vi reserveranter fullt ense med utskottets majoritet. Däremot kan vi inte dela majoritetens uppfattning att man nu

skall företaga en utredning om möjligheten att avveckla sommartidstjänstgöringen helt eller delvis.

Jag ber, herr talman, att med det anförda få yrka bifall till den reservation som är avgiven av fröken Andersson m. fl.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr ÅKERSTRÖM (s): Herr talman! Jag gör mig inte skyldig till någon indiskretion, om jag nämner att fem av avdelningens ledamöter framlade ett förslag som avvek från den mening avdelningens ärade ordförande har redovisat i dag. När ärendet kom till utskottet i plenum, visade det sig emellertid att det fanns en knapp majoritet för en mjukare skrivning än den vi fem från avdelningen hade föreslagit. Vi ansåg oss böra helt instämma med riksdagens revisorer i denna fråga och att man i första hand borde överväga om inte den kortare sommartjänstgöringen kunde avskaffas.

Den skrivning som majoriteten stannat för kan möjligen tolkas ungefär på samma sätt, och för egen del skulle jag vilja uppfatta den så. Utskottsmajoriteten har nämligen tagit med att man möjligen kan ålägga vederbörande att utföra motsvarande arbete på annan tid under året. Därmed menar, såvitt jag förstår, utskottets majoritet, att det inte skall utgå extra ersättning härför.

I sin motivering för förslaget har riksdagens revisorer erinrat om att det förelåg andra förhållanden när den kortare sommartjänstgöringen infördes 1907, och att förhållandena har ändrats därhän att de förutsättningar som då angavs inte längre får anses vara till finnandes. Revisorerna har konstaterat, att detta har inneburit betydande olägenheter för verksledningarna, och erinrat om att denna förmån inte gäller de kollektivavtalsanställda. Statstjänar-

Sommartidstjänstgöringen inom statsförvaltningen.

kartellens medlemsantal rör sig väl om 70 000, och av dessa är det väl på sin höjd 20 procent — kanske 15 är en riktigare siffra — som kommer i åtnjutande av denna särskilda förmån. De som har 48 timmars arbetsvecka gör det som regel inte — i varje fall gäller det de kollektivavtalsanställda. Det är att märka att det är de som har kortare arbetsvecka än 48 timmar som har tillförsäkrats denna förmån — jag säger tillförsäkrats. Det råder nog delade meningar om huruvida detta går att ändra på, men den utredning, som vi förutsätter skall komma till stånd, får ju visa vad som är möjligt och inte möjligt.

En av orsakerna till att man nu vill ompröva detta är, att det utgår övertidssättning t. o. m. 22 lönegraden. En tjänsteman som tillhör den kategori som är placerad i högre lönegrad har emellertid vid 40 års ålder 35 semesterdagar. Ett annat argument är, att genom arbetstidsförkortningen vissa kostnader åsamkas statsverket, men själv hör jag till dem som menar, att rättvisesynpunkten väger tyngre.

Jag har här velat redovisa den uppfattning vi hyser som har antecknat oss för en blank reservation och som företräder avdelningsmajoritetens mening. Jag vill inlägga i utskottsmajoritetens skrivning, att även frågan om ett avskaffande kan prövas. Vi får nu höra hur utskottets talesmän bedömer den frågan. Vi har emellertid inte tänkt oss att stänga möjligheten att lösa frågan på så sätt, att vederbörande anställda får korta av sin sommartjänstgöring, om de arbetar igen tiden under andra delar av året. Vi menar givetvis att den möjligheten skall föreligga.

Herr talman! Jag har velat göra denna deklaration men avstår från att ställa något yrkande.

I detta anförande instämde herrar *Gustafsson* i Bogla (s), *Almgren* (s), fru *Löfqvist* (s) och fru *Torbrink* (s).

Herr LINDHOLM (s): Herr talman! Det är alldeles riktigt som herr Malmberg sade, att tjänstemännen har haft denna kortare sommartjänstgöring under de senaste 40 åren, men den rättigheten har varit begränsad på så sätt, att man inte har beviljat någon avkortning i de fall där det visat sig förenat med olägenheter för verket. Det är alltså en rättighet som har samband med möjligheterna att på ett rationellt sätt fullgöra ett verks arbetsuppgifter och innebär inte, att man skall behöva anställa ytterligare personal för den sakens skull.

Nu har det visat sig att systemet i vissa fall har varit förenat med olägenheter, som statsrevisorerna har anfört, och på grund därav har de begärt en utredning av hela problemet. Om man nu ser på den diskussion, som förts här i dag, finner man ju att alla vill ha en utredning om vissa spörsmål i samband med detta. Även herr Malmberg vill vara med om en utredning som syftar till att ta bort de olägenheter, som det nuvarande systemet obestriddligen medför i vissa fall. Herr Åkerström har önskat en skrivning som är väsentligt starkare, som kanske i sak skulle ha kunnat innebära att vi redan nu skulle fatta beslut om sommartidens avskaffande. Det är alltså en fråga om nyanser i uppfattningarna. Utskottsmajoriteten har inte velat säga att den utan vidare är färdig att godta ett avskaffande utan att frågan först prövats genom en utredning, och den har därjämte velat framhålla att vid prövningen bör undersökas huruvida man kan kompensera en kortare tjänstgöringstid på sommaren med en något längre under andra delar av året. Detta är egentligen det tillägg, som har gjorts inom utskottet och som har föranlett en rad blanka reservationer.

Herr Åkerström framställde en fråga. Han ville veta om man i utskottets skrivning i vad gäller prövningen kan utläsa, att sommartiden skulle kunna

Sommartidstjänstgöringen inom statsförvaltningen.

helt avskaffas. Ja, om det visar sig att det föreligger sådana omständigheter, att man inte numera kan ha sommartiden kvar och det i utredningen framkommer fullt godtagbara skäl, är det klart att det också kan utläsas ur utskottets utlåtande, ty utskottet har ju förutsatt att det skall bli en utredning på detta område. Sedan må det bli utredningens sak att presentera sakskalet för sitt ståndpunktstagande, och därefter får väl riksdagen pröva hur riksdagen skall handla på detta område.

Jag vill, herr talman, med stöd av det anförda hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr RUBBESTAD (bf): Herr talman! Jag vill ta fasta på det uttalande herr Lindholm nyss gjorde, att utskottsmajoritetens förslag innebär, att även majoriteten förutsätter att denna sommartid helt skall kunna slopas, om den visar sig vara förenad med vissa nackdelar. Att det finns nackdelar har ju revisorerna på det kraftigaste påtalat, och det har ju också anförts i den förklaring, som järnvägsstyrelsen har lämnat över statsrevisorernas berättelse den 15 januari 1943, där man klart deklarerar, att övertidsarbetet på ifrågakommande avdelning under sommaren skulle ha blivit mindre, om hela personalen även då tjänstgjort full ordinarie tid. Där har vi alltså ett tydligt bevis för att denna kortare tjänstgöringstid har kostat åtskilliga pengar i form av övertidsersättning. Och man förstår, att när man har denna korta arbetstid, som i tre månaders tid är 5½ timmar under vardagarna och bara 4 timmar under lördagarna, alltså tillsammans 32 à 33 timmar per vecka emot vad som är det normala, omkring 40 à 42 timmar, måste mindre arbete bli utfört på denna trefjärdedelstid än med hel arbetstid.

Detta gäller särskilt i nuvarande tid. Här talar herr Malmborg om en fyrtio-årig hävd. Ja, den hävden har förts på

tal flera gånger. Då den på sin tid infördes, låg det till på ett helt annat sätt. Då hade man inte budgetårsredovisningen på samma sätt som nu. Ej heller hade man på den tiden så lång semester som nu. Det har i stället påvisats, att sedan budgetredovisningen ändrats är det just under dessa sommarmånader mycket ansträngande med redovisning och dylikt, varigenom under denna tid det krävs ganska mycket arbetskraft nu jämfört med vad som var fallet när beslutet om denna arbetstidsförkortning fattades.

Jag vill också erinra om att det 1940 väcktes motioner här i riksdagen i bägge kamrarna om att arbetstiden för statens tjänstemän skulle utökas. Riksdagen gick då med på en skrivelse till Kungl. Maj:t om att detta skulle beaktas. Utskottet skrev följande i anledning av motionerna: »Då utskottet finner det vara av vikt, att nu berörda frågor snarast göras till föremål för närmare prövning, vill utskottet förordna, att riksdagen hos Kungl. Maj:t jämställer om skyndsamt övervägande av frågan om ett effektivare utnyttjande av arbetstiden för statens tjänstemän samt om vidtagande av de åtgärder, som därav kunna föranledas.» Kungl. Maj:t överlämnade denna skrivelse till besparingsberedningen, som i sin tur avfattade en promemoria, där det förordades att Kungl. Maj:t i cirkulär till de olika statsmyndigheterna skulle erinra om angelägenheten av att myndigheterna tillser att den arbetstid, som i olika fall är föreskriven, icke underskrides.

Men man ser hur det gått undan för undan! Arbetstiden har förkortats i stället för förlängts.

I cirkulär från finansdepartementet 1952 föreskrives, att under tiden från och med den 21 juni till och med den 20 september skall arbetstiden inom statsdepartementen börja på måndagar kl. 9.30 och övriga arbetsdagar i veckan kl. 9.00 och sluta kl. 15.45, däri

Sommartidstjänstgöringen inom statsförvaltningen.

inräknat 45 minuters paus för lunchrast. På lördagar skall arbetstiden börja kl. 9.00 och sluta klockan 12.30. Det innebär, som jag nämnde nyss, en förkortning till 33 timmar per vecka. Även en del övriga institutioner och förvaltningar har givit order om denna förkortning av arbetstiden.

När vi ser hur statsförvaltningen svällt undan för undan under de senaste åren och de kolossala summor som detta kostar staten, borde man se till att även statens tjänstemän skall arbeta den ordinarie tiden både sommar och vinter. Det bör inte få existera en privilegiering av vissa grupper i samhället, som flertalet andra inte kommer i åtnjutande av. Jag är förvissad om att här skulle kunna sparas ganska mycket pengar, och därför vill jag nu, när vi går att fatta beslut om skrivelse till Kungl. Maj:t i denna sak, beledsaga den med kravet att utredningen skall syfta till att denna förmån skall avskaffas, så att man får samma arbetstid inom statsförvaltningen som på andra motsvarande områden.

Herr OLSSON i Gävle (s): Herr talman! Jag hade inte tänkt lägga mig i debatten, men vissa ting som sagts här nödgar mig såsom statsrevisionens ordförande att säga några ord. Man glömmar bort i detta sammanhang att 1949 års skatteutredning, vars förslag för övrigt hälsades med tillfredsställelse av alla människor — det var inga delade meningar — även framlade ett förslag som berörde just sommartiden och hemställde till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t skulle ta denna fråga under särskild omprövning. Vi hade nämligen kommit till det resultatet, att detta var ett problem, som måste knäckas på ett eller annat sätt.

Sedan blev det ingenting av detta. Jag kan föreställa mig det, ty det fanns väl mycket folk som hade ungefär samma inställning som herr Malmborg. Men är det nu så att ingenting har inträffat,

som tvingar statsmakterna att ta hela detta problem under omprövning? Under denna tid har bl. a. omläggningen av budgetåret ägt rum, vilket måste innebära att de regleringsbrev som berör budgeten, respektive ämbetsverks arbete o. s. v. om möjligt skall vara vederbörande verk till handa före den 1 juli. Man behöver inte ha sysslat länge med dessa saker för att komma underfund med att det finns väl inte något fall, där detta inträffar, naturligtvis beroende på att den personal, som vid denna för statsverket brådaste tiden står till förfogande, är för begränsad.

Vore nu detta ett problem, som gällde massor av människor, skulle det kanske tas med mera försiktighet på det. Allt tal om att rättvisesynpunkten är med här är inte riktigt, ty de tjänstemän som står i det läget, att de har att syssla med dessa ting direkt, kan i ytterst sällsynta fall ta ut någon sommartid. De tjänstemän, som enligt herr Malmborgs uppfattning är mest presade, är nog de som minst får del av sommartiden, och detta är beroende på den ansvarsställning, i vilken de befinner sig.

Detta har gjort att statsrevisorerna tagit upp saken. Vi har inte gjort det ur den synpunkten, att man skulle utgå från en förutfattad mening och säga att saken är klar, utan vi har gjort det ur den synpunkten, att man verkligen skulle få en utredning, som kartlade hela detta område. Det är givet att en sådan utredning måste syssla med vad det betyder, om man avskaffar sommartiden. Den måste syssla med vad det skulle betyda, om man kan förändra den så att man lägger om den exempelvis till fria lördagar i stället för dessa dagliga avskärningar med någon timme. Den måste också syssla med det problem som förekommer rätt mycket i det enskilda näringslivet, nämligen att man får sommartid men måste ta igen under den övriga delen av året vad som

Sommartidstjänstgöringen inom statsförvaltningen.

avkortas under sommaren. Alla dessa ting skall omprövas av en utredning.

Till yttermera visso vill jag, herr talman, understryka, att revisorerna slutar sitt uttalande med att säga, att givetvis borde hänsyn tas till personalens befogade önskemål, när det gäller denna omläggning av arbetstiden. Man skulle tro, att här vore fråga om att riksdagen skulle göra ett diktat: Så här skall det ske, punkt och slut. Men, mina damer och herrar, kan vi inte ändå medge, att när problemet är av den arten, att av de tjänstemän — kanske jag skall säga också tjänstekvinnor, ty det är kanske den största delen i det här sammanhanget — som har 42 timmars arbetsvecka får denna tid under dessa månader nedsatt till 33 timmar per arbetsvecka, under det att det i samma verk finns folk, som arbetar 48 timmar och inte får någon förkortning i sin arbetstid. Det är dessa ting som man vill ha omprövade, och jag tycker ju, att utan hänsyn till partiställning skulle riksdagen i detta fall kunna tillåta en omprövning av hela problemet. Det har inte varit svårt att, på ett undantag när, samla statsrevisorerna om det. Även herr Malmborgs partivänner och alla de andra, på ett undantag när, har ansett detta vara så självfallet, att någon egentlig strid inte alls har stått om det.

Det förhåller sig så, att detta tillämpas mycket olika. Statsrevisorerna har i ett fall — och det kanske bör påverka även herr Malmborg — för något år sedan hittat en mycket stor utbetalning i ett verk av övertidsersättning. Det gällde 112 000 kronor, vill jag minnas. Det avsåg till stor del övertidsarbete under sommaren, men det fanns inte på avlöningslistorna under sommaren, ty det var förbjudet. Däremot fanns det på avlöningslistorna för en tid under året, då det var möjligt att utbetala övertidsersättning, och det motiverade verket i sin förklaring till statsrevisorerna med att man ansåg, att

de som hade arbetat under sommaren och inte fått sommartid skulle också ha en smula kompensation på det sättet.

Mina damer och herrar, detta är ett problem som förtjänar att omprövas. Kommer vi till det resultatet, att vi skall ha en sådan här anordning i fråga om arbetstiden, så gärna för mig. Men vi skall åtminstone då få den så ordnad, att statsmakterna har grepp över det problem det här gäller, så att man vet, hur det hela kommer att verka.

Jag har velat lämna dessa upplysningar, därför att statsrevisorernas praktiskt taget enhälliga hemställan i detta fall är, herr Malmborg, inte ett slag i luften. Den bygger på 1947 års skatteutrednings hemställan. Jag tror inte vi kommer ifrån detta problem förrän vi har fått det ordentligt klarlagt, och det är ur den synpunkten jag anser mig kunna biträda det förslag som statsutskottet här har avgivit.

Herr KYLING (h): Herr talman! Sedan jag läst igenom statsrevisorernas berättelse och tagit del av statsutskottets utlåtande, måste jag säga mig, att statsutskottets majoritet har velat komma fram till någon form av kompromiss. Jag har kommit till den slutsatsen, att utskottsutlåtandet är mera positivt visavi tjänstemännen än statsrevisorernas berättelse. Jag vill emellertid, herr talman, bara med några ord försöka motivera min syn på den här saken.

Det har här talats om övertidsersättning åt tjänstemännen, och som alla veta utbetalas ju övertidsersättning till tjänstemän, som avlönas högst enligt lönegrad 22 eller löneklass 25. De som har högre lön har icke rätt till övertidsersättning, och det är väl många gånger just inom den gruppen av tjänstemän som det största behovet kanske kan finnas av rekreation sommartid. Då frågar man sig, om inte, ifall man skulle draga gränsen i fråga om rätten till sommartid vid en bestämd lönegrad,

Sommartidstjänstgöringen inom statsförvaltningen.

över vilken övertidsersättning inte skulle utgå, det skulle ställa till ganska stora besvärligheter. Det är nämligen så att det blir ett visst samarbete mellan olika tjänstemän inom ett ämbetsverk. Den tjänsteman som inte har rätt till att få övertidsersättning sitter många gånger i chefsställning och behöver alltså viss assistans, när han arbetar på sitt tjänsterum. Men om han då skulle få denna sommartidsledighet, vore det ganska malplacerat att låta den andra personalen stanna under den tid han har sin lediga tid under sommaren. Detta är en sak som jag har velat understryka.

Sedan är det ytterligare en sak som jag vill påtala och som många av kammarens ledamöter kanske har reagerat emot. Vi har helt nyligen haft en tjänsterevision i arbete, och när den efter hårda manglingar nådde fram till ett slutresultat, som sedan förelades riksdagen, så var detta resultat sådant, att man här i riksdagen visserligen gjorde vissa säraktioner och kom med ändringsförslag, men mig veterligt var det under förhandlingarna mellan tjänstemännen och tjänsterevisionsakkunniga icke något som helst tal om att utöka tjänstemännens arbetstid. Man kan väl därför inte, menar jag, ta ställning till ett problem en gång och en tid efteråt börja tala om att öka arbetstiden för en grupp befattningshavare, utan att den saken först varit föremål för förhandling.

Nu kan givetvis herr Olsson i Gävle med fog invända, att utskottsmajoriteten icke har siktat till detta utan att först komma överens med tjänstemännen om den saken. Man måste därvidlag — som herr Olsson i Gävle mycket riktigt framhöll — ta hänsyn till personalens befogade önskemål. Jag vill också för min del säga, att jag inte tror att riksdagen skulle tjäna så oerhört mycket som herr Rubbestad tror på ett införande av ett annat system än det som hittills varit rådande. Vis-

serligen får vederbörande tjänstemän arbeta så och så många timmar längre, men det är inte alldeles säkert att effektiviteten blir större än med den nuvarande kortare arbetstiden. Dessutom tror jag också det finns anledning framhålla hur värdefullt det är att vederbörande under den i vanliga fall solrika tiden på året får denna ledighet — jag bortser då från att vi numera tycks ha fått även gröna vintrar här i landet. Jag vet att åtskilliga av de tjänstemän, som icke åtnjuter övertidsersättning, är tacksamma för att få komma ut under den solrika delen på dygnet, och som sätter sig till arbetet igen på kvällen, om så är nödvändigt. Detta är sådana saker som bör bli föremål för förhandling mellan berörda parter.

Till sist vill jag endast säga, att vid upprepade tillfällen, då jag väckt motioner med yrkande om utredningar, har jag i denna kammare från oppositionen fått höra, att man inte skall kräva utredningar i tid och otid utan försöka lösa frågorna på annat sätt. Nu ber jag, herr talman, att få återropa detta argument att icke begära utredning, då detta icke är av nöden påkallat. När utskottsmajoriteten nu begär utredning och man i reservation endast förordar en undersökning, då menar jag att man nått syftet, och Kungl. Maj:t — eller den det vederbör — kan då vid förhandlingar med tjänstemännen reda upp denna fråga utan något som helst dyrbart utredningsförfarande.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av fröken Andersson m. fl. avgivna reservationen.

Herr OLSSON i Gävle (s) kort genmäle: Herr talman! Jag kan i långa stycken dela herr Kylings uppfattning, när det gäller de tjänstemän som befinner sig över 22 lönegraden. Men oftast är det på det sättet, när man t. ex. sökt en byråchef efter arbetstidens slut på sommaren, att vederbörande har

Sommartidstjänstgöringen inom statsförvaltningen.

varit kvar på ämbetsrummet, men från kanslihuset har man inte kunnat nå honom i ett angeläget ärende, därför att telefonisten hade sommartid. Man skall se denna fråga sådan den i verkligheten är. Det är de tjänstemän som är hårdast pressade som i många fall ställs utanför sommartiden.

Sedan kan jag inte förstå herr Kyling, när han säger att det inte är nödvändigt med en utredning. Jag anser en utredning nödvändig ur den synpunkten, att statsmakterna skall få klart för sig vad detta problem innebär. Därmed är det inte alls sagt att utredningen skulle leda till någon förändring av förhållandena. Jag kan inte förstå varför man härvidlag är rädd för att göra en undersökning. Olika verk tillämpar ju i detta fall så många olika system, att man måste ha en kartläggning av förhållandena. Först sedan en sådan är gjord och statsmakterna själva kommit till klarhet om vilken väg de vill gå, är tidpunkten inne att uppta förhandlingar med den personal det här gäller. Men så länge statsmakterna har mycket litet klart för sig hur detta problem ligger till, är det enligt min mening ingen anledning att uppta förhandlingar med en part, som kanske har en mycket bestämd uppfattning i dessa ting.

Herr **MALMBORG** i Skövde (fp): Herr talman! Bara ett par ord i anslutning till den förda debatten.

Det må kanske tillåtas mig att erinra därom, att dessa förmåner för vissa befattningshavare i statens tjänst också är tillämpliga på andra arbetsområden i vårt samhälle. De förekommer mig veterligen i ganska stor utsträckning och är sålunda ingenting särartat för förhållandena inom vår statsförvaltning. Herr Lindholm gjorde en jämförelse mellan utskottsutlåtandet och reservationen, och han konstaterade därvid att både majoriteten och reservanterna syftar till en utredning. Jag

kanske får anmärka, herr talman, att i reservationen står det undersökning, vilket är ett dämpat uttryck för utredning. Denna undersökning skulle också gälla ett visst avgränsat område, nämligen hur dessa bestämmelser tillämpas.

Sedan sade herr Rubbestad att han inlägger i utskottets uttalande kravet på att denna förmån helt avskaffas. Om man tar detta som utgångspunkt för en tolkning av vad utskottet vill säga, blir det inte fråga om nyanser mellan majoritetens utlåtande och reservationen utan en ytterst väsentlig skillnad i själva uppfattningen; den saken är obestridigt klar.

Jag lyssnade med mycket stort intresse till riksdagens revisorers ordförande, herr Olsson i Gävle, och jag vill i detta sammanhang säga, att jag tror att herr Olsson i Gävle ändå vill erkänna, att det inte var något särskilt lyckligt grepp från revisorernas sida, då de pro primo krävde, att denna förmån helt skall avskaffas. Om jag fattade herr Olsson i Gävle rätt var han inne på att man kunde tänka sig vad jag skulle vilja kalla en reform av nu gällande bestämmelser. Jag gläder mig åt denna nya tolkning av revisorernas inställning, men jag vill säga att om den kommit tidigare kanske saken utvecklat sig annorlunda, och det hade också ur revisorernas egen synpunkt varit lyckligt, om man icke gjort denna hårda skrivning.

Sedan bara ett ord med anledning av att herr Olsson i Gävle erinrade om ett ytterst osympatiskt missbruk och därvid ställde en admonition till mig att detta skulle vi observera. Ja, vi är alla överens om att alla missbruk skall skarpt påtalas, så att jag tycker inte att det var rätt adressat. Jag har inte på något sätt lagt hyende under lasten. Jag har för min del krävt att man skall följa givna föreskrifter lojalt och på ett sätt som tillbörligt är.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Sommartidstjänstgöringen inom statsförvaltningen.

Herr **LINDHOLM** (s) kort genmäle: Herr talman! Herr Malmborg menade att jag gått litet för långt i min tolkning av hans krav på en undersökning. Men det är ju på det sättet att om man utreder en sak, undersöker man den också. Det är ju så, att herr Malmborg vill ha en mycket starkt begränsad undersökning och att vi som står för utskottsutlåtandet vill ha en utredning som gäller hela fältet.

Vad sedan gäller herr Rubbestads tolkning av utskottsutlåtandet har väl herr Malmborg gjort sig skyldig till en väl stark generalisering, låt vara att herr Rubbestad också i viss mån generaliserade när han tolkade mitt uttalande. Jag säger alltså att i utskottets uttalande ligger ett krav på prövning av alla ting som har samband med detta problem, och vidare säger jag att om det finns sakskaäl, som talar för att sommartiden bör avvecklas, och om den utredning som eventuellt kommer att igångsättas kan presentera sakskaäl för att sommartiden bör avskaffas, så kan man utläsa också detta ur utskottsutlåtandet. Menar då herr Malmborg att om det finns starka skäl som talar för att sommartiden avvecklas man inte skall avveckla den? Jag måste bekänna att det är en ganska underlig uppfattning. Om man kan presentera starka sakskaäl för vissa ting, skall man väl rätta sig efter dem och inte efter något annat.

Herr **STAXÄNG** (h): Herr talman! Jag hade inte ämnat begära ordet då jag ju i utskottet anslutit mig till majoritetens mening, men då man under debattens gång börjat tolka ut varandras mening, kan jag inte underlåta att här framlägga den ståndpunkt, som ligger bakom mitt ställningstagande beträffande de olika meningarna i utskottsutlåtandet.

I fråga om kravet på en allmän undersökning är man både från utskotts- majoritetens och från reservanternas

sida — reservanterna har en särskild motivering — enig om att en sådan undersökning bör ske. Statsrevisorernas uttalande gick alltför bestämt ut på en avveckling av sommartiden för dessa befattningshavare, varför jag för min del inte kunde acceptera den mening- en. Likaledes ansåg jag för min del, som herr Lindholm redan nämnt, att reservanterna även om de gick med på en undersökning alltför mycket ville skriva bort den. Det var därför utskottets uttalande tillkom som en kompromiss, i vilken man inte direkt ville driva sin mening beträffande avkopplingen av denna förmån. Å andra sidan vill man ha denna undersökning så objektiv som möjligt. Jag vill därför, herr talman, nu när inte minst herr Rubbestad försökte tolka herr Lindholms anförande så att i det också skulle ligga tanken på en avveckling, ha anmält, att när jag står bakom utskottets motivering, vill jag inte driva den meningens så långt som här gjordes av herr Rubbestad.

Herr **ÅKERSTRÖM** (s): Herr talman! Jag vill först säga att jag är tillfredsställd med herr Lindholms deklARATION, och jag tackar honom för den. Jag har inte anledning att hysa någon annan mening, sedan han i andra omgången ytterligare klargjort innehållet för herr Malmborg.

Det är alldeles uppenbart att jag aldrig uppfattat riksdagens revisorer på annat sätt än att om utredningen inte ger belägg för att det är nödvändigt att vidta åtgärder, så skall man inte göra det. Jag vill, herr talman, läsa upp de sista raderna i revisorernas utlåtande för att vi skall få en föreställning om huruvida det är riktigt att det inte skulle vara lämpligt att besluta denna sak. Revisorerna säger i slutet av sitt särskilda yttrande: »Vid denna utredning torde i första hand böra övervägas, huruvida inte minskningen av arbetstiden sommartid kun-

Sommartidstjänstgöringen inom statsförvaltningen.

de helt avskaffas, även med hänsyn till att för det vida övervägande antalet statstjänstemän samt för kollektivavtalsanställda personer en motsvarande förmån i regel inte förekommer. I varje fall borde inskränkningen av arbetstiden kunna göras avsevärt mindre än nu, dels så att en sådan inskränkning endast medgavs en kortare tid av året än för närvarande och dels så att inskränkningen per vecka begränsades till ett lägre antal timmar än nio. Vidare borde omprövas, huruvida inte — såsom i vissa kommunala verk sker — minskningen av arbetstiden under viss del av sommaren kunde motsvaras av en ökning av arbetstiden under annan del av året. Givetvis borde hänsyn tagas till personalens befogade önskemål vid en omläggning av arbetstiden.»

Detta sista har riksdagens revisorers ordförande redan citerat. Och jag skulle jag vilja säga till herr Malmborg, när han gör gällande att detta är en företeelse, som inte avgränsar sig till statsverksamheten utan som förekommer också på andra områden av arbetslivet, att det ju då gäller företrädesvis det kommunala området. Vi vet att de kommunalt anställda har varit mycket intresserade av att, så snart det har tjänat deras intressen, kopiera de bestämmelser, som gällt för statstjänarna. Men ute i den kommunala verksamheten spjärnar de ansvariga emot och vill inte ha de bestämmelser fullt och helt tillämpade, som gäller för dessa i praktiken begränsade grupper av statstjänare. Man kommer nog att med tillfredsställelse hälsa den föreslagna utredningen, och jag vill, i motsats till riksdagens revisorers ordförande, säga att jag förutsätter, att här måste ske en betydande revision av gällande bestämmelser.

Herr CASSEL (h): Herr talman! Jag har inte någon allmän överblick över hur denna fråga ligger till, men jag har

erfarenheter av hur sommartiden tillämpas inom länsstyrelserna. Jag har själv under många år tjänstgjort på en länsstyrelse, och jag skulle med några få ord vilja beskriva hur det går till under sommarmånaderna med den begränsade arbetsstyrka som på grund av semestrarna står till förfogande. De anställda måste då utnyttjas mycket hårt, ty allmänheten vill ha sina resolutioner, och det är bråttom. Personalen i skrivbiträdes- och kanslistställning kan ofta gå när arbetstiden officiellt är slut, under det att den mera kvalificerade personalen får lov att vara kvar ytterligare någon timme. Men sedan är det kutym — åtminstone på den länsstyrelse där jag tjänstgjorde — att befattningshavarna tar en packe ärenden med sig och knäcker dem i bostaden, eller också att man samlas igen på kvällen.

Det var den vanliga gången: Man kunde exempelvis ge sig ut och bada eller fara ut till sitt sommarställe klockan 4, men sedan hörde det till att man var på sitt tjänsterum igen vid 7-tiden och satt där kanske till kl. 10 eller $\frac{1}{2}$ 11. Det gällde inte bara föredraganden utan också andra tjänstemän, och när det var bråttom kunde man räkna med lojalitet även från kanslister och skrivbiträden.

På det sättet blev samma arbete utfört som om man skulle ha haft vanlig arbetstid, men personalen fick lättningen och trevnaden att kunna komma åt att utnyttja soltimmarna för att bada eller på annat sätt rekreera sig. Den skötte ändå sitt arbete, och det arbetet var ganska påfrestande. Skillnaden var bara att man lade arbetstiden på ett annat sätt över dygnets timmar.

Jag vill inte alls säga att det går till så i alla ämbetsverk — det känner jag inte till. Men jag vill bara ha sagt att man inte skall göra sig den föreställningen att arbetet överallt går för halv maskin under de månader, då sommartid tillämpas.

Anlitande av statens järnvägars resebyråer vid vissa resor.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den av fröken Andersson m. fl. beträffande denna punkt avgivna, med 1) a) betecknade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Herr Malmborg i Skövde begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 24:o) i utskottets utlåtande nr 102, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av fröken Andersson m. fl. i fråga om denna punkt avgivna, med 1) a) betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets i punkten gjorda hemställan.

Punkten 25.

Lades till handlingarna.

*Punkten 26.***Anlitande av statens järnvägars resebyråer vid vissa resor.**

I skrivelse nr 59 hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 6 februari 1953, lämnat en redogörelse för de åtgärder som vidtagits på grund av riksdagens skrivelse

ser den 22 mars, den 2 april, den 26 april och den 29 maj 1952, nr 98, nr 11, nr 150 resp. nr 293, i anledning av, såvitt nu är i fråga, riksdagens år 1951 församlade revisorers berättelse.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehått en inom första kammaren av herr *Svärd* väckt motion (I:230), vari föreslagits att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville upphäva kungörelsen den 30 juni 1952 om anlitande av statens järnvägars resebyråer vid vissa resor.

Utskottet hemställde,

I. att motionen I: 230 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

II. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i punkten anfört.

Reservation hade avgivits av fröken *Andersson*, herrar *Huss*, *Skoglund* i Doverstorp och *Staxäng*, vilka ansett, att utskottet under I. bort hemställa att riksdagen måtte, med bifall till motionen I: 230, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville upphäva kungörelsen den 30 juni 1952 (nr 523) om anlitande av statens järnvägars resebyråer vid vissa resor.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr BRACONIER (h): Herr talman! Jag skulle bara vilja säga några ord med anledning av reservationen på denna punkt beträffande anlitandet av statens järnvägars resebyrå. Det synes mig självfallet att här föreligger en orättfärdig diskriminering av de privata resebyråerna. Jag kan inte finna några som helst bärande principiella skäl, varför inte de privata resebyråerna — som ju bl. a. är agenter för SJ och vilkas betydelse för vårt land är uppenbar — också skulle få anlitas i detta sammanhang. Jag tycker att det ingrepp som härmed göres i det enskilda näringslivet är av ganska betänk-

Anlitande av statens järnvägars resebyråer vid vissa resor.

ligt slag. Det kan inte finnas någon rimlig anledning till att här inte skall råda en fri konkurrens. Det är därför som några reservanter har gått på den linjen att man skall få anlita även de privata resebyråerna.

Herr talman! Jag har med dessa korta ord velat yrka bifall till den reservation som här föreligger.

Häruti instämde herr *Staxäng* (h).

Herr MALMBORG i Skövde (fp): Herr talman! Inte heller jag skall ge mig in på någon omfattande argumentering i denna fråga. Jag ber endast att få understryka att detta är en praktisk angelägenhet, inte en principiell. Redan sedan långt tillbaka har vederbörande statens verk utnyttjat statens järnvägars resebyrå när det gäller att ordna resor, och därvidlag har de haft den stora förmånen att samtidigt få sina reseräkningar granskade. Det finns t. o. m. avtal mellan några centrala verk och SJ:s resebyrå i detta avseende.

Det är härvidlag inte fråga om någon ackvisitionsverksamhet, och det är väl den som resebyråer i allmänhet utövar och fäster största vikt vid, utan här gäller det resor som företas av tjänstemän på uppdrag och inom ett visst begränsat område. Denna kungörelse utfärdades den 1 augusti 1952. Till grund för den ligger en enhällig uppfattning bland riksdagens revisorer, statsutskottet och riksdagen. Man kan väl under sådana förhållanden med allt skäl säga att det inte är rimligt att efter den korta tid som sedan dess förflutit skriva till Kungl. Maj:t och begära att kungörelsen skall sättas ur kraft, i synnerhet som den har visat sig medföra ur andra synpunkter gynnsamma verkningar utan att diskriminera de privata resebyråerna.

Herr BRACONIER (h): Jag vill bara till herr Malmborg i Skövde säga att om man hyllar den principen att alla parter skall gynnas lika och om man

anser det vara värdefullt att de privata resebyråerna, som dessutom är agenter för statens järnvägar, inte skall lida ett avbräck som är till skada för deras verksamhet, då är det klart att man i detta läge bör säga sin mening. Man kan inte vara bunden av vad statsrevisorerna och riksdagen tidigare har uttalat. Detta skulle betyda att det måste förflyta en viss tid, innan man skulle kunna hävda ett principiellt resonemang. Detta är en princip. Dessutom medför den ekonomiska konsekvenser för de resebyråer det är fråga om. Att man skulle behöva vänta några år tills dessa ekonomiska konsekvenser blir än mera besvärande för resebyråerna i fråga tycker jag inte är riktigt.

Jag har, herr talman, velat framhålla att denna reservation bygger på en principiell uppfattning, som jag hoppas många av oss väl hyser.

Herr MALMBORG i Skövde (fp): Herr talman! Jag vill erinra herr Braconier om att jag sade förut att en enhällig riksdag tog detta beslut i föl, och jag föreställer mig då att herr Braconier, som ju är en stark företrädare för principiella linjer, för sin del också prövar den principiella frågan.

Jag vågar säga, även om jag liksom herr Braconier principiellt anser att här bör råda största möjliga likställighet, att detta inte är någon större fråga ur den synpunkten, just därför att verksamheten begränsas till dessa tjänstemän i statens verk och personer som i övrigt företräder statens verk och därför att det bara gäller resor som är anbefallda i tjänsten. Det är således en mycket begränsad del av hela verksamheten. Det gäller, som jag sade förut, ingen ackvisitionsverksamhet.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i denna punkt dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den av fröken

Pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt m. m.

Andersson m. fl. vid denna punkt av-
givna reservationen; och biföll kamma-
ren utskottets hemställan.

§ 10.

Föredrogs vart efter annat statsut-
skottets utlåtanden:

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående försäljning av
vissa fastigheter i Trollhättan; och

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående ytterligare utgif-
ter å tilläggsstat II till riksstaten för
budgetåret 1952/53, i vad propositionen
avser kommunikationsdepartementets
verksamhetsområde.

Kammaren biföll vad utskottet i ut-
låtandena hemställt.

§ 11.

**Pensioneringskostnaderna för handels-
flottans pensionsanstalt m. m.**

Föredrogs statsutskottets utlåtande
nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts
framställningar angående anslag för
budgetåret 1953/54 till bidrag till pen-
sioneringskostnaderna för handelsflot-
tans pensionsanstalt m. m. jämte i äm-
net väckta motioner.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr
89, under åberopande av bilagt utdrag
av statsrådsprotokollet över handels-
ärenden för den 13 februari 1953, före-
slagit riksdagen att dels medgiva, att
under tiden 1 januari—30 juni 1953
till pensionstagare hos handelsflottans
pensionsanstalt måtte få utbetalas dyr-
tidstillägg och provisoriskt tillägg enligt
av departementschefen tillstyrkta grun-
der, samt godkänna av departements-
chefen framlagt förslag till omläggning
av handelsflottans pensionsanstalts
verksamhet från och med den 1 juli
1953 dels — med ändring av vad där-
utinnan föreslagits i årets statsverks-
proposition under tionde huvudtiteln
— godkänna av departementschefen
förordad avlöningsstat för handelsflot-

tans pensionsanstalt, att tillämpas tills
vidare från och med budgetåret 1953/54
och till Handelsflottans pensionsan-
stalt: Avlöningar för budgetåret 1953/54
under tionde huvudtiteln anvisa ett
förslagsanslag av 48 700 kronor dels
ock till Bidrag till pensioneringskost-
naderna för handelsflottans pensions-
anstalt för budgetåret 1953/54 under
tolfte huvudtiteln anvisa ett anslag av
1 600 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet
till behandling förehaft två likalydan-
de motioner, väckta den ena inom
första kammaren av herr *Bergman m. fl.*
(I: 377) och den andra inom andra
kammaren av herr *Svensson* i Göteborg
m. fl. (II: 469), i vilka hemställts, att
riksdagen — utöver i propositionen nr
89 äskat bidrag till pensioneringskost-
naderna för handelsflottans pensions-
anstalt för budgetåret 1953/54 — måtte
anvisa dels förslagsvis 215 000 kronor
till bestridande av kostnader för dyr-
tidstillägg och provisoriskt tillägg å
pensioner från anstalten under första
halvåret 1953 dels ock förslagsvis
400 000 kronor till engångsbelopp åt
vissa pensionstagare vid anstalten i
huvudsaklig överensstämmelse med i
motionerna angivet förslag.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte medgiva, att
under tiden 1 januari—30 juni 1953 till
pensionstagare hos handelsflottans pen-
sionsanstalt finge utbetalas dyrtidstill-
lägg och provisoriskt tillägg enligt av
departementschefen tillstyrkta grunder,
samt godkänna det av departements-
chefen förordade förslaget till omläg-
gning av handelsflottans pensionsanstalts
verksamhet från och den 1 juli 1953;

II. att riksdagen måtte bemyndiga
Kungl. Maj:t att ur personalförteck-
ningen för handelsflottans pensionsan-
stalt avföra en kanslibiträdestjänst i
Ca 11;

III. att riksdagen måtte

a) godkänna av utskottet framlagd

Pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt m. m.

avlöningsstat för handelsflottans pensionsanstalt, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54;

b) till Handelsflottans pensionsanstalt: Avlöningar för budgetåret 1953/54 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 48 700 kronor;

IV. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 377 och II: 469, till Bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt för budgetåret 1953/54 under tolfte huvudtiteln anvisa ett anslag av 1 600 000 kronor.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr SVENSSON i Göteborg (s): Herr talman! Enligt den av Kungl. Maj:t förordade omläggningen av handelsflottans pensionsanstalts verksamhet från och med den 1 juli i år kommer, i varje fall såvitt man nu kan bedöma det, pensionsförbättringar att genomföras för de sjömän som är pensionstagare enligt 1944 års reglemente. Dessa förbättringar kommer att ske inom ramen för pensionsanstaltens tillgängliga medel och med i huvudsak oförändrat statsanslag.

För dessa sjömän, d. v. s. de sjömän för vilka det nu gällande pensionsreglementet äger tillämpning, tillgodoser nog förslaget skäligen anspråk på en pensionsförbättring. Det finns emellertid ett ganska stort antal sjömän, som nu är komna upp i en sådan ålder att de på grund härav har slutat sjömansyrket och för vilka detta pensionsreglemente inte äger tillämpning. Det är dessa gamla sjömän, av vilka en stor del har haft anställning till sjöss under de två världskrigen, som jag med flera av denna kammares ledamöter har haft i åtanke när vi i en motion har hemställt om att riksdagen måtte bevilja var och en av dem ett engångsanslag på 200 kronor. Jag kan naturligtvis hålla med utskottet både om att pen-

sionstagarna inte skulle få en varaktig hjälp genom ett sådant anslag och om att den sammanlagda summan, 400 000 kronor, innebär en relativt betydande ökning av statsutgifterna. Det är självklart att det hade varit bättre och mera önskvärt om även dessa gamla sjömän hade tillerkänts en bestående pensionsförbättring, vilken enligt min mening också kunde ha skett om man utav krigsförsäkringsnämndens betydande överskott — såsom också föreslogs i motion vid förra årets riksdag i denna kammare — hade avsatt medel för en sådan pensionsförbättring. Så blev nu inte fallet, och därför vågade motionärerna inte sträcka sig längre än till att föreslå detta engångsanslag på 200 kronor.

Jag beklagar att utskottet inte har ansett sig kunna tillstyrka denna motion. Det hade dock kunnat inge dessa gamla sjömän den känslan, att statsmakterna inte alldeles har glömt bort deras insatser under för vårt land bekymmersamma tider.

Jag tycker nog att den nuvarande attityden rimmar ganska dåligt med alla de uttalanden som såväl under det första som under det andra världskriget gjordes, inte minst från ledande statsmäns sida, att sjöfolkets insatser till vårt lands fromma inte skulle glömmas bort. Nog borde det enligt min mening ha funnits möjlighet att genom en rimlig och skäligen pensionsförbättring för dessa gamla sjömän infria dessa löften.

Herr talman! Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till motionen nr 469 i denna kammare.

Herr LINDHOLM (s): Herr talman! Den omständigheten att utskottet avstyrker den i detta ämne väckta motionen är i och för sig inte något uttryck för bristande intresse hos utskottet för de personalgrupper som det här är fråga om. Tvärtom uppskattar vi i hög grad den gärning som dessa sjömän har utfört inte bara under det

Lag om tillsättande av vissa befattningar inom socialvården.

senaste utan jämväl under det första världskriget. Vi har inom statsutskottets femte avdelning allvarligt diskuterat möjligheterna att biträda det i motionen framställda yrkandet, men som kammarens ledamöter känner till är det statsfinansiella läget rätt ansträngt för närvarande. Det är uteslutande det betryckta läget på detta område som har gjort att vi ansett oss nödgade att avstyrka motionen.

Jag ber, herr talman, att med stöd av det anförda få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till motionen II: 469 av herr Svensson i Göteborg m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 12.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till åtgärder för krigsförsörjningen.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 13.**Lag om tillsättande av vissa befattningar inom socialvården.**

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 28, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillsättning av vissa befattningshavare inom socialvården, dels ock i ämnet väckt motion.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid

Herr HAGÅRD (h): Herr talman! Jag vill göra några korta reflexioner i detta ärende.

Det författningsförslag som Kungl. Maj:t här har framlagt och som andra

lagutskottet har tillstyrkt utgör bara en ringa del av en önskad större omorganisation av den kommunala socialvården. Vi har gjort många försök att få till stånd en ny sakernas ordning på detta område, men hittills har det varit så gott som fåfängt. Jag vill kort och gott erinra om att vi under 1930-talet genom organisationssakkunnigas arbete fick ett förslag, som bara resulterade i någonting som kallades socialregister, en anordning som kan sägas vara ganska misslyckad, emedan den förutsätter en enhetlig organisation, vilken inte finns.

Vi har sedermera under 1940-talet fått nya förslag på detta område av socialvårdskommittén. Den andra gången då socialvårdskommittén sysslade med detta förband man resonemanget med ett förslag om omarbetning av fattigvårdslagen till lagen om socialhjälp.

I propositionen nr 180 säges det nu ifrån, att socialhjälpslagen har varit föremål för rätt skarp kritik. Det är enligt mitt förmenande inte underligt, då det här förutsattes en nyhet, nämligen att statsmedel skulle knytas till den behovsprövade hjälp som denna ersättning för fattigvården skulle utgöra. Beträffande organisationsförslaget ligger det emellertid helt annorlunda till. Det är inte så beroende av förslaget till lag om socialhjälp, att inte organisationsfrågan skulle ha kunnat lösas fristående. Inte heller har, såvitt jag förstår, remissutlåtandena varit så nedgörande på den punkten. I stort sett har man tvärtom stött tankegången, emedan den ansluter sig till sådana anordningar som redan finns i de olika kommunerna.

Det nu föreliggande författningsförslaget avhjälpur de mest framträdande bristerna och olägenheterna för närvarande. Man kan genom denna författning få till stånd en möjlighet att utse gemensamma tjänstemän på det socialpolitiska fältet i kommunerna. Jag

Internationella arbetsorganisationens konferensbeslut år 1952.

har för min del ofta framhållit detta som en oavvislig nödvändighet i första omgången.

Nu hoppas jag emellertid, herr talman, att den ändring som här föreslås inte skall föra med sig att den slutliga behandlingen i socialdepartementet av organisationsfrågan blir försenad. Vår efterblivenhet på detta område måste avlägsnas, och det vore ju synnerligen fatalt, herr talman, om vi nu för andra eller tredje gången skulle låta oss nöja med en detaljändring.

Herr talman! Jag vill med dessa ord bringa de nämnda förhållandena i erinran, och jag har intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Utskottets hemställan bifölls.

§ 14.

Internationella arbetsorganisationens konferensbeslut år 1952.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1952 vid dess trettiofemte sammanträde fattade beslut.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Fru NILSSON (k): Herr talman! När svenska riksdagen nu skall yttra sig angående av Internationella arbetskonferensen antagna konventioner och rekommendationer om minimistandard för den sociala tryggheten kan jag inte undgå att framföra några synpunkter i frågan.

Allt vad som inlägges i begreppet social trygghet har det arbetande folket kämpat för och eftersträvar fortfarande. Vi noterar vunna framgångar men beklagar samtidigt att vårt land inte har kommit längre på vägen mot att ge människorna en social trygghet, en

trygghet från nöd. Den nu föreliggande konventionen om minimistandard för social trygghet omfattar nio olika grenar. För att Sverige skall kunna ratificera densamma fordras att vårt land fyller kravet i minst tre grenar, och det gör vi verkligen, men med ett nödropp. Kravet på vad som internationellt anses som en minimistandard kan sålunda Sverige icke uppfylla i mer än tre grenar. Det är beklämmande att ett land, som sluppit krig och allt som följer med ett krig, skall få uppleva att andra länder, som gått igenom kriget, har kommit långt före oss vad gäller socialpolitiken.

Ingen har väl kunnat undgå att märka den otrygghetskänsla inför inkomstbortfall som finns i vårt land. Arbetslöshet, sjukdom, ålderdom, barns börd och annat utgör ett hot mot medborgarens möjligheter att försörja sig, och detta är en av orsakerna till den osäkerhet och nervositet som vårt lands folk känner inför morgondagen. I vårt land har inte majoriteten av medborgarna så stora inkomster, att de kan skydda sig mot olyckor som kan drabba dem. Det måste vara samhällets uppgift att genom lag garantera varje medborgare en minimistandard, när de oförvållat inte kan försörja sig själva.

Att man internationellt anser detta framgår av den här föreliggande konventionen. Men i vårt land är förhållandet ett annat, eftersom ju fördelningen av kostnaderna här är sådan, att den tyngsta bördan lägges på medborgarna själva i form av personliga avgifter till försäkringar som skall skydda mot inkomstbortfall, i stället för att staten och arbetsgivarna borde ikläda sig dessa kostnader.

Detta förhållande, att inkomsttagarna i landet sålunda själva får betala huvudparten, är en av orsakerna till att Sverige inte uppfyller konventionens krav när det gäller olika grenar. Men därtill kommer att karaktären av ekonomisk hjälp fattas. Med detta menar

Lag om rätt till sand-, grus- och stentäkt inom allmänt vattenområde m. m.

jag att t. ex. vad gäller hälso- och sjukvården är det inte bara så, att medborgarna själva får betala huvudparten av kostnaderna, utan det saknas också helt sådana föreskrifter om ekonomisk hjälp för förebyggande läkarvård som finns i konventionen.

I fråga om hjälp vid havandeskap och barnsbörd innehåller konventionen, att kontanthjälp skall utgå med 45 procent av förmånstagarens eller familjeförsörjarens inkomst. Denna hjälp skall ersätta inkomstbortfallet. Men här i landet har varken moderskapspenningen, moderskapshjälpen eller mödrahjälp den karaktären, att de ersätta inkomstbortfall. Här har varken moderskapspenningen eller moderskapshjälpen, som nu utgår med det belopp som fastställdes 1937—1938, 75 respektive 100 kronor, ens kompenserrats för dyrtiden.

Ej heller i fråga om ålderdom och invaliditet fyller vi kravet på vad man internationellt anser borde vara minimistandard. Det beror dels på beloppets storlek, dels på bestämmelserna om åldern. I konventionen föreskrives 65 år; här är åldern 67 år. Vidare saknar ju utlännarna i vårt land möjlighet att få pension.

Likaså fyller vi ej kraven på förmåner till efterlevande, eftersom änkepensionen är alldeles för låg.

Detta är några erinringar jag velat göra vad det gäller denna fråga. Jag har velat göra dem därför att det i vårt land finns tendenser till att säga »hurra vad vi är bra».

Jag vill säga än en gång att vi noterar vunna framgångar. Men framgångarna är inte så stora, att det behöves gå oss åt huvudet. Denna konvention bör ge oss något att tänka på för kommande år. Det har framförts motioner i syfte att förverkliga de krav konventionen innehåller, men motionerna har blivit avslagna.

Vårt lands folk har rätt att fordra en lagstiftning, som garanterar varje

människa som lever av sitt arbete social trygghet. Vårt lands folk har rätt att fordra ett system, som ger det garantier mot alla sociala risker utan undantag, d. v. s. alla dem som följer av sjukdom, moderskap, ålderdom, olycksfall i arbete och yrkessjukdomar, fullständig eller partiell arbetslöshet eller anhörigs dödsfall.

Vårt lands folk har rätt att fordra den minimistandard som föreskrives i denna konvention. Det finns pengar. Ta av bolagens oerhörda vinster — det är dock det arbetande folket som har arbetat ihop dessa vinster — för att ge människor trygghet, det är vad de rätteligen kan fordra. Tänk mer på detta än att anslå miljarder till uppbyggnaden, som hindrar kompensation för levnadskostnadsstegringar beträffande redan vunna reformer och i ännu högre grad hindrar en utbyggnad av nya reformer, som för vårt lands folk skulle betyda verklig social trygghet.

Herr JACOBSSON i Igelsbo (fp): Herr talman! Med åberopande av den motivering som utskottet i denna fråga har anfört tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 15.

Lag om rätt till sand-, grus- och stentäkt inom allmänt vattenområde m. m.

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt till sand-, grus- och stentäkt inom allmänt vattenområde m. m.

Genom en den 8 april 1953 dagtecknad proposition, nr 212, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen

Lag om rätt till sand-, grus- och stentäkt inom allmänt vattenområde m. m.

d e l s jämlikt § 87 regeringsformen
att antaga följande förslag till

Lag

om rätt till sand-, grus- och stentäkt
inom allmänt vattenområde.

Härigenom förordnas som följer.

Rätten till sand-, grus- och stentäkt
inom allmänt vattenområde tillkommer
kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 juli
1953.

d e l s o c k att godkänna i proposi-
tionen förordade grunder för upplåtelse
av den rätt som enligt lagförslaget skulle
tillkomma kronan.

Utskottet hemställde, att riksdagen
måtte bifalla förevarande proposition.

Reservation hade avgivits av herrar
Ebbe Ohlsson och *von Seth*, vilka an-
sett, att utskottet bort hemställa, att
riksdagen måtte avslå förevarande pro-
position.

Utskottets hemställan föredrogs. Där-
vid yttrade:

Fru BOMAN (h): Herr talman! Vid be-
handlingen av detta ärende har utskot-
tet och reservanterna i ett avseende
kommit till samma slutsats. Yrkandet
är inte detsamma, men både utskottet
och reservanterna har gjort den iakt-
tagelsen, att det här rör sig om en sak
som är mycket oklar och inte på något
sätt utredd. Departementschefen har
ju vid lagrådsremissen uttalat att var-
ken uttryckliga lagregler eller vederta-
gen rättsuppfattning hittills lämnat ge-
nerell ledning beträffande spørsmålet.
Vidare har man gjort den iakttagelsen,
att inte några myndigheter eller andra
sakkunniga har beretts tillfälle att yttra
sig om lagförslaget.

Utskottet är sålunda fyllt av betänk-
ligheter men har likväl yrkat bifall till
propositionen. Reservanterna har där-
emot låtit betänkligheterna leda till ett
avslagsyrkande.

Jag skall, herr talman, be att med
denna motivering få ansluta mig till
avslagsyrkandet.

Herr ANDERSSON i Löbbo (s): Herr
talman! Det föreliggande lagförslaget är
det kortaste och ur lekmannasynpunkt
kanske mest lättfattliga som kan tänkas.
Jag tror inte att jag belastar vare sig
herr talmannens eller kammarens tāla-
mod, om jag föredrar lagen in extenso.
Den lyder som följer:

»Lag

om rätt till sand-, grus- och stentäkt
inom allmänt vattenområde.

Härigenom förordnas som följer.

Rätten till sand-, grus- och stentäkt
inom allmänt vattenområde tillkommer
kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 juli
1953.»

Genom lagen av den 1 december 1950
om gräns mot allmänt vattenområde
skedde det en uppdelning i allmänna
och enskilda vattenområden. Däremot
finns det inga bestämda rättsregler om
vem som äger marken under vattnet,
utan det är alldeles riktigt att det där-
vidlag råder en viss obestämdhet. Detta
har också föredragande departements-
chefen påpekat och han har signalerat
en utredning som skulle ompänna
spörsmålet i hela dess vidd.

På grund av vissa händelser, som har
refererats i tredje lagutskottets utlåt-
ande, föreligger det emellertid fullgiltig
anledning att nu antaga den proviso-
risk lag som har föreslagits av rege-
ringen. Departementschefen framhåller
ju att det är en mera provisorisk lös-
ning och han vill inskränka åtgärden
till att avse endast det nu aktuella
spörsmålet, d. v. s. att i en särskild lag
förklaras att rätten till sand-, grus- och
stentäkt inom allmänt vattenområde
tillkommer kronan.

Då fru Boman inte här gick in på

Lag om rätt till sand-, grus- och stentäkt inom allmänt vattenområde m. m.

några detaljer, skall jag självfallet inte heller göra det. Jag ber bara att få tillägga att jag tyvärr inte hade möjlighet att vara närvarande vid justeringen av utlåtandet. Om jag hade varit det, skulle jag ha föreslagit, att den något syrliga motivering som utskottet har anfört skulle ha gjorts annorlunda. Jag skulle alltså nu kunna göra fru Boman den björntjänsten att jag yrkade bifall till utskottets kläm men avslag på dess motivering. Då emellertid utskottets något syrliga motivering sannolikt icke har någon nämnvärd betydelse och huvudsaken är att lagen kommer till stånd, skall jag inte ställa något sådant yrkande utan ber med det anförda att få hemställa om bifall till tredje lagutskottets förslag.

Herr HÆGGBLUM (h): Herr talman! Herr Andersson i Löbbo fällde här ett yttrande om att vi först 1950 fick begreppen allmänna och enskilda vattenområden. Det är möjligt att herr Andersson i Löbbo har rätt i det. Men vi som har haft våra fastigheter vid sjön, har långt före 1950 haft klart för oss, att där eller där slutar vårt enskilda vattenområde och där börjar det allmänna. Var det inte bara så att vi 1950 fick andra gränser? Varför skall vi, på grund av att vi 1950 fick en annan gränsdragning, få en lag som vi förut inte har haft under århundraden, medan det dock har funnits allmänt vattenområde? Jag är alltså bara frågvis och ställer frågan: Har vi förut inte haft något allmänt vattenområde?

Herr LUNDBERG (s): Herr talman! Det gläder mig på sätt och vis att Kungl. Maj:t nu har kommit underfund med att staten, såsom jag påtalade 1950, behöver ha denna rätt. Tyvärr gäller det bara allmänt vatten.

Till herr Hægglom vill jag bara säga, att det inte kan vara honom obe-

kant, att fram till 1950 ägde ingen enskild här i landet botten till något vattenområde men väl fiskerätten i vatten som hörde till vissa hemman. Tyvärr skänkte staten 1950 botten till vattenområdena åt enskilda och avhände sig därmed oerhört stora ekonomiska värden. Men det är för sent att göra något åt den saken i dag. Tyvärr träffas svenska folket över huvud hårt av detta. Det gläder mig att både Kungl. Maj:t och andra lagutskottet nu kommit underfund med vilka värden de gjorde sig av med 1950.

Herr ANDERSSON i Löbbo (s): Herr talman! Om herr Hægglom har något enskilt vattenområde är det tämligen säkert att också botten är enskild. Men när det gäller allmänt vattenområde har rättsreglerna varit oklara och är det fortfarande. Herr Hæggloms fråga »om vi förut inte haft något allmänt vattenområde» är onödig. Vi vet båda två att så varit fallet. Det är bara en detalj som departementschefen här upp-tar, nämligen frågan om sand-, grus- och stentäkt. Den saken har som jag förut sagt blivit aktuell närmast därför att det inte kan vara rimligt, att vilken enskild person som helst på allmänt vattenområde, där vattnet tillhör det allmänna, skall kunna få exploatera de nyttigheter som finns under vattnet. Det behövs en lagstiftning på detta område.

Förslaget innebär inte att den sand- och grustäkt som förut förekommit behöver upphöra. Det behöver inte heller innebära vare sig någon ökning eller minskning, utan det innebär endast, att det allmänna får förfoganderätten i hittillhörande avseenden över botten-tillgångarna i de allmänna vattnen. Jag kan för min del inte finna annat än att den föreslagna åtgärden är synnerligen välbetänkt.

Att sedan kanske inte särskilt många myndigheter har hörts, att frågan inte

Lag om rätt till sand-, grus- och stentäkt inom allmänt vattenområde m. m.

blivit föremål för den utredning som såväl reservanter, som i någon mån, även utskottets majoritet har ansett erforderlig, är ju en sak för sig. Jag tycker emellertid, som jag förut sagt, att denna fråga är så pass enkel och klar, att även en lekman bör utan utförligare utredning kunna begripa vad det här gäller. Jag blev av vad som förekom under utskottsbehandlingen fullständigt övertygad om det befogade i att genast antaga den föreslagna lagen.

Herr HÆGGBLUM (h): Herr talman! Gentemot herr Lundberg vill jag säga, att jag inte alls vet på det sätt han tror. Jag har tvärtom långt före år 1950 varit med om skiften av fiskevatten och grunden under fiskevattnet, varvid lantmätaren varit av den bestämda uppfattningen, att grunden tillhörde den intilliggande fastigheten. I annat fall skulle man, herr Lundberg, komma i den obehagliga situationen då ny mark bildas på grund av landhöjning, att denna mark inte skulle tillfalla t. ex. en förutvarande ö som man äger utan någon annan. Lantmätarna har sålunda varit av den meningen, att mark under vatten tillhör den enskilde, och har inte delat herr Lundbergs uppfattning att denna grundsats genomfördes först 1950.

Herr Andersson i Löbbo finner det naturligt, att staten skall förbehålla sig exploateringsrätten till grustäkt och dylikt i allmänna vatten. Detta är emellertid inte självklart. När det gäller fisket får alla människor bedriva det i allmänna vatten liksom fisket är förbehållet den enskilde på enskilt vatten.

Jag tycker nog, att tredje lagutskottet har fog för sin anmärkning på att några remissinstanser icke har beretts tillfälle att yttra sig över förslaget. Hela debatten vittnar ju om att frågan inte är utredd i önskvärd omfattning, varför jag ber att få ansluta mig till reservanterna.

Herr LUNDBERG (s): Herr talman! Till herr Hæggbloom vill jag tillägga, att det var först på hösten 1950 som den uppfattning, som herr Hæggbloom gör sig till tolk för, infördes i svensk lagstiftning. Den uppfattning som han här hävdar framfördes första gången år 1897 av professor Dahlberg. Då sade emellertid alla andra rättsvetare ifrån, att rätten till botten aldrig har tillkommit enskild ägare. Vi har ju en rättshistoriker här i kammaren och det vore roligt att höra om han kan jäva vad jag nu anført. Så sent som år 1944 skrev den nuvarande utrikesministern i en festskrift om denna sak, och han fann också denna princip orimlig. Jag skulle vilja fråga herrar Hæggbloom och Munktel, om det i detta land finns någon på vetenskaplig grund byggd redogörelse som styrker herr Hæggblooms uppfattning. Jag vågar säga att så inte är förhållandet, utan att det var först år 1950 som man började tillämpa den orimliga principen om enskilds rätt till botten. Jag vill också säga till herr Hæggbloom, att fiskerätten i ett vattenområde inte är knuten till äganderätten över området.

Det förefaller som om Kungl. Maj:t väl sent har vaknat till och sett vad man egentligen ställt till med. Däråt är väl ingenting att göra, men jag vill för herr Hæggbloom påpeka att han kan vara glad över att Kungl. Maj:t har skänkt de enskilda alla dessa områden men han skall inte försöka påstå, att det finns någon rättsgrund för att göra detta.

Herr HÆGGBLUM (h): Herr talman! Jag tror att Kungl. Maj:t som institution i detta land är väsentligt yngre som fastighetsägare än jordbrukarna. Man kan alltså inte tala om att Kungl. Maj:t kommer och skänker några rättigheter till dem, som har urgammal rätt till jorden och vad därtill hör.

Sedan vill jag säga att herr Lundbergs

Lag om rätt till sand-, grus- och stentäkt inom allmänt vattenområde m. m.

yttrande bara bestyrker att all teori är grå. Vad som står i kompendier intresserar mig mycket litet. Jag har i min ägo en skifteskarta, som ger mig jakt-rätt över vattenområden, där jag inte har fiskerätt. Denna jakträtt har jag fått på grund av att lantmätaren ansåg att marken under vattnet var min. Sedan får herr Lundberg försöka bevisa att lantmätaren har haft fel. Jag har i alla fall papper på den ståndpunkt jag här förfäktar, och det anser jag väga mer än vad man kan läsa om i kompendier.

Herr MUNKTELL (h): Herr talman! Trots herr Lundbergs inbjudan till en rättshistorisk föreläsning skall jag inte hålla någon sådan. Först och främst vill jag konstatera, att på debatten mellan professor Dahlberg och andra auktoriteter kan jag inte gå in här. Denna fråga är nämligen oerhörd vittomfattande.

Jag vill däremot konstatera, att grundsatsen, att rätten till botten följer rätten till vatten, är mycket gammal. Denna regel har, mig veterligt, aldrig principiellt upphävts.

Vad sedan denna lag beträffar torde den inte ha en så enorm ekonomisk betydelse, men i stället har den en viss principiell betydelse. Jag tycker knappast att det vore principiellt riktigt om man här plötsligt lagstiftningsvägen säger att någonting som — enligt min syn åtminstone — varit ingens tillhörighet, res nullius som det heter, plötsligt skall tilläggas stat, kommun eller någon enskild. — Någon rättshistorisk föreläsning skall jag emellertid, som sagt, inte ge mig in på.

Herr LUNDBERG (s): Herr talman! Jag skulle bara till herr Munktell vilja säga, att han såsom rättshistoriker ändå bör veta, att de grunder han här har anfört inte är bärande.

När herr Hægglblom sedan säger att han fått en skifteskarta vill jag påpeka,

att lantmätarna tyvärr har handlat felaktigt på detta område då de har saknat kunnighet. Jag vill emellertid tillägga att det i olika sammanhang uttryckligen har sagts ifrån, att dessa lantmäteriförrättningar inte skulle vara gällande. Det är klart att om man brukar ett område och ingen protesterar däremot, då anser man att man rör om området i fråga. Jag skulle förvåna mig om herr Hægglblom i något fall skulle göra avkall på den heliga äganderätten till förmån för samhället eller någon annan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 16.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 204, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rörlig kredit för örlogsvarvens marinverkstäder;

nr 205, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avveckling av statens bränslekommission;

nr 206, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till barnmorskeläroanstalterna;

nr 207, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes;

nr 208, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplacement för viss biträdes- och hålkortspersonal;

nr 209, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning av vissa arvoden m. m.; och

nr 210, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 och 3 §§ statens löneplansförordning den 30 juni 1947 (nr 376), m. m.

Vidare anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från andra lagutskottet:

nr 192, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293), m. m.;

nr 197, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 2 juni 1950 (nr 295) om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott; och

nr 198, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 14 § 1 mom. vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648); samt

från sammansatta stats- och andra lagutskottet:

nr 196, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i uppbördsförfarandet m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott.

§ 17.

Till bordläggning anmäldes

utrikesutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av Sveriges anslutning till en överenskommelse angående tyska utlandsskulder; och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Finland undertecknad överenskommelse rörande tillägg till konventionen den 29 januari 1926 angående fredligt avgörande av tvister;

konstitutionsutskottets betänkande och utlåtande:

nr 17, med förslag till skrivelser i författningsfrågor; och

nr 18, i anledning av väckta motio-

ner om viss ändring i bestämmelserna rörande val till riksdagens första kammare;

statsutskottets utlåtanden:

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1953/54 till avlöningar vid universitetet i Lund jämte i ämnet väckta motioner;

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1953/54 till bidrag till anordnande av skolmåltider m. m.;

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av gymnasierna vid de högre allmänna läroverken m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1953/54 till arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen;

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående depåverksamheten till stöd för blinda hantverkare jämte i ämnet väckta motioner;

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1953/54;

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt understöd till viss skärgårdstrafik;

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt inrikes lufttrafik;

nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa tjänster vid kommunikationsverken;

nr 117, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rörligt tillägg under år 1953 på tjänste- och familjepensioner för statstjänstemän m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition angående ersättning i vissa fall i anledning av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom; och

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till C. A. V. Hagström m. fl.;

sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; och

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående vissa anslag till polisväsendet för budgetåret 1953/54 m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt, m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 42, i anledning av väckta motioner om ökad rättvisa i skatteavvägningen mellan olika folkgrupper, m. m.;

nr 43, i anledning av väckt motion om tillsättande av särskild tjänsteman i prövningsnämnderna med uppgift att tillvarata de skattskyldigas intressen;

nr 44, i anledning av väckta motioner om visst tillägg till anvisningarna till 3 § kommunalskattelagen;

nr 46, i anledning av väckta motioner angående viss ändring i förordningen om skatt å elektrisk kraft; och

nr 52, i anledning av väckt motion om anordnande av konsultativ folkröstning rörande motbokssystemets bibehållande eller avskaffande;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 16, angående verkställd granskning av riksbankens och riksgäldskontorets styrelse och förvaltning;

nr 17, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 6 juni 1952 (nr 375) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedel-

utgivning, dels ock väckta motioner angående riktlinjerna för den ekonomiska politiken;

nr 18, i anledning av dels väckta motioner om rätt för sparbankerna att bedriva premiesparrörelse, dels ock väckt motion om åtgärder för främjande av det enskilda personliga sparandet; och

nr 19, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 7 december 1951 (nr 767) om räntereglering m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 4 §§ lagen den 10 maj 1901 (nr 26 s. 1) om inteckning i fartyg, m. m.; och

nr 36, i anledning av väckta motioner angående viss lagstiftning rörande pensionsstiftelser;

andra lagutskottets utlåtande nr 30, i anledning av väckt motion om vidgad användning av epidemivårdsanstalter och truppförbands sjukhus;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 25, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna för budgetåret 1953/54 m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 26, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag till statens hingstdepåer och stuteri jämte i ämnet väckt motion; och

nr 27, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående särskilda stödåtgärder för hästaveln m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

§ 18.

Anmäldes, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats en motion, nr 601, av herr *Håstad* i anledning av bankoutskottets anmälan jämlikt § 21

Svar på fråga ang. sättet för anordnandet av vissa försvarsområdesövningar.

riksdagsstadgan, att till utskottet från delegerade för riksdagens verk inkommit förslag om ändrade tjänste- och personalförteckningar för riksdagens verk m. m.

Denna motion bordlades.

§ 19.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 1.27 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Tisdagen den 12 maj.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollen för den 5 och den 6 innevarande maj.

§ 2.

Svar på fråga ang. sättet för anordnandet av vissa försvarsområdesövningar.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet **TORSTEN NILSSON**, som yttrade: Herr talman! Herr Helén har frågat mig om försvarsområdesövningarna vid Åkersberga söndagen den 26 april anordnats på ett godtagbart sätt och om de motiveringar för tillvägagångssättet, som från övningsledningens sida i efterhand har förekommit, kan anses sammanfalla med försvarets intressen. Till svar härå får jag meddela följande.

Åkersbergaövningen har i vissa delar tyvärr kommit att utföras på ett icke godtagbart sätt. Jag anser det sålunda olämpligt, att övningar av här ifrågasvarande art bedrivs inom ett sportstugeområde utan att överenskommelse med ägarna dessförinnan träffats. Att delar av Stava sportstugeområde kom att beröras av övningen berodde på en beklaglig händelse. Av missriktat tjänstenit gav nämligen en instruktör

tillstånd till att ett kompani omgrupperades från den för kompaniet enligt planläggningen fastställda platsen till östra delen av sportstugeområdet, trots att detta enligt övningsbestämmelserna var angivet som »förbjudet område». Enligt vad som framkommit har planläggningen och förberedelserna för övningen utförts på ett mycket omsorgsfullt sätt och i full överensstämmelse med gällande bestämmelser. Kontakt har i god tid sökts med vederbörliga myndigheter och av övningen berörda privatpersoner inom det avsedda övningsområdet. Härvid har orientering lämnats angående övningen och i förekommande fall uppgörelse träffats angående förutsedda fältarbeten och eventuella markskador. Att dylik kontakt icke söktes vare sig med AB Skärgårdstomter som förvaltar Stava sportstugeområde eller med de enskilda sportstugeägarna är helt naturligt, då ifrågasvarande område icke avsågs beröras av övningen

Andra delen av herr Heléns frågeställning torde syfta på vissa pressorgans tolkning av ett uttalande, som övningsledaren lämnade, då han morgonen efter övningen uppringdes av en medarbetare i Expressen. I vad mån detta muntliga uttalande kunnat uppfattas som ett utslag av nedvärdering av det värnpliktiga befälet från övningsledarens sida undandrar sig mitt be-

Svar på interpellation ang. förbättrad trafikservice på inlandsbanan.

dömande, då härför fordras ett ordagrant återgivande av hela intervjun. Ett muntligt uttalande, som ej är särskilt förberett, kan som bekant, särskilt om vissa delar uttrycks ur sitt sammanhang, lätt ge anledning till misstolkning. Om emellertid den i tidningen intagna intervjun återger vad som verkligen sagts, så anser jag att det gjorda uttalandet icke sammanfaller med försvarets intressen.

Härpå anförde

Herr HELEN (fp): Herr talman! Jag tackar herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet för det ur min synpunkt tillfredsställande svar han har gett på min fråga. Det är för mig angeläget att understryka att det principiellt viktiga i detta ärende är möjligheterna att bevara ett förtroendefullt samarbete mellan försvarets fast anställda personal och det värnpliktiga befälet.

Om det skulle hända att fast anställd personal i hög befälsställning utnyttjar sin position till att i tjänsten fälla generellt nedsättande omdömen om den värnpliktiga befälskategori, som under beredskapsåren och åren efter kriget med betydande personliga uppoffringar utgjort huvuddelen av krigsförbandsbefälet, kan man med säkerhet utgå ifrån att de brister, som eventuellt redan nu vidlåder denna befälskategori ur militär synpunkt, kommer att mångfaldigas. Man kan nämligen lugnt utgå ifrån att de mest dugande och intresserade av de värnpliktiga officerarna, underofficerrarna och underbefälet inte kommer att känna sig stimulerade till nya ansträngningar av sådana utfall som förekommit i samband med åkersbergaövningen, och, vill jag betona, inte enbart i samband med de tolkningar som gjorts av dessa uttalanden. Till och med i den sammanfattande kommuniké från övningsledningen, som i lugn och ro kunde avfattas efter övningen, finns det sådana generella oberättigade påståenden.

Vi offrar här i landet betydande summor på det arbete som sker inom Folk och Försvar i syfte att överbrygga de motsättningar som under mellankrigsåren fanns mellan den fast anställda personalen och betydande grupper inom de värnpliktiga. De demokratiska partiernas ungdomsförbund ser i Folk och Försvar en angelägen arbetsuppgift. Varje nyinryckande rekrytkontingent möts genom Folk och Försvars förmedling av en vädjan från de fyra ungdomsförbundens ordförande att lojalt följa värnpliktsarméns arbetsformer. Man kan emellertid fråga sig om det tjänar någonting till att bedriva den sortens opinionspåverkan, ifall den inte kompletteras med en positiv samarbetsinställning till den värnpliktiga personalen från dem som har förmånen att uppbära höga befälsställningar.

Jag vill till sist understryka att jag finner det värdefullt att militär yrkespersonal följer den moderna samhällsutvecklingen och bildar sig en personlig uppfattning om den, även om denna uppfattning skulle avvika från den som för tillfället omfattas av en majoritet inom vårt folk. Platsen för att uttrycka sådana avvikande värderingar är emellertid de offentliga debattmötena, tidningarnas insändar- eller artikelspalter eller också våra på politisk väg bildade samhällsorgan. I tjänsten hör varje yrkesman inom försvaret se till att han uttrycker sig så att hans yttranden sammanfaller med försvarets intressen. Enligt min uppfattning har det inte varit fallet i samband med åkersbergaövningen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3.

Svar på interpellation ang. förbättrad trafikservice på inlandsbanan.

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON,

Svar på interpellation ang. förbättrad trafikservice på inlandsbanan.

som yttrade: Herr talman! I en interpellation har herr Jacobson i Vilhelmina frågat mig om jag är villig lämna järnvägsstyrelsen sådana direktiv, att den nuvarande, enligt interpellantens mening, undermåliga trafikservicen å inlandsbanan inom den allra närmaste tiden blir förbättrad, i första hand omedelbart genom insättandet av bekväma rälsbussar å linjen Östersund—Gällivare—Östersund.

Som svar på denna fråga vill jag anföra följande.

Statens järnvägar hade vid ingången av år 1953 totalt 254 normalspåriga rälsbussar för persontransport, varav 60 tvåaxliga och 194 fyraxliga. Av dessa disponeras för trafiken norr om linjen Storlien—Östersund—Ånge—Sundsvall samt på linjen Mora—Östersund 10 tvåaxliga och 72 fyraxliga rälsbussar.

Under åren 1951 och 1952 utlade järnvägsstyrelsen beställning på sammanlagt 350 normalspåriga rälsbussar och 311 normalspåriga släpvagnar att levereras successivt t. o. m. 1958. Enligt gällande kontrakt skulle leveranserna ha börjat redan i början eller mitten av år 1952, men det har tyvärr uppstått avsevärda förseningar, vilka medfört att leveransen kommit i gång först i år. Fram till den 20 april har endast levererats 17 normalspåriga rälsbussfordon.

Järnvägsstyrelsen har med hänsyn till de speciella trafikförhållandena givit övre Norrland hög prioritet vad gäller den moderna rälsbussmaterielen. Av de 66 normalspåriga rälsbussar, som under åren 1945—1952 tillförts statens järnvägar, har 54, alltså drygt fyra femtedelar, placerats på linjen Storlien—Ånge—Sundsvall eller norr om denna linje. Av de sammanlagt 82 rälsbussar, som i början av år 1953 var placerade på ifrågavarande linjer jämte linjen Mora—Östersund, var 65 procent byggda efter sista världskriget. Alla de 17 normalspåriga rälsbussfordon, som levererats till statens järnvägar under år 1953, har gått till övre Norrland och fler skall

4 — *Andra kammarens protokoll 1953. Nr 17.*

följa allteftersom leveranserna fortskrider.

Vad beträffar rälsbussmaterielen på inlandsbanan så är denna inte sämre än på de andra linjerna i övre Norrland eftersom det är samma rälsbussar, som i system med upp till 14 bussar alternerar på de olika linjerna. Rälsbussarna är nämligen koncentrerade till ett fåtal underhålls- och utrustningsstationer, vilket medför att de får en mycket stor omloppsrytgång.

Från och med den 10 juni i år skall enligt järnvägsstyrelsens plan av den 2 november 1952 för placering av de nya stålrälsbussarna sådana sättas in för de genomgående förbindelserna mellan Gällivare och Östersund.

De s. k. turistbussarna, som under sommaren framföres i snälltågen Östersund—Gällivare—Östersund, är vintertid inte lämpade för denna trafik utan måste användas på kortare sträckor. Bussarna saknar vestibuler och har dessutom större fönsterytor än vanliga rälsbussar. Det är alltså bl. a. av omtanke om resenärerna som dessa fordon inte använts för långdistanstrafik på inlandsbanan under den kalla årstiden.

Interpellantens påstående att statens järnvägar, då det gäller snälltågsavgiften för resa med turistbussarna, delar upp trafikanterna i en bättre och en sämre kategori, nämligen turisterna å ena sidan och den bofasta befolkningen å den andra, förefaller mig vara ett icke fullt genomtänkt försök att argumentera i en fråga, som borde kunna diskuteras på ett vederhäftigare sätt. Turistbussarna utgör snälltågsförbindelser. För att få färdas med snälltåg erfordras över hela landet att de resande löst snälltågstillägg. En resande som byter från ett snälltåg till ett annat behöver däremot inte lösa ny snälltågsbiljett efter bytet. Att denna regel även gäller i lappmarken kan väl inte gärna betecknas som en deklassering av ortsbefolkningen.

I detta sammanhang vill jag även erinra interpellanten om den högst avse-

Interpellation i anledning av beslutet om nedläggande av sockerfabriken i Karlshamn.

värda utökning av förbindelserna, som ägt rum på inlandsbanan sedan före kriget. Att tala om bristande intresse från järnvägens sida när det gäller berättigade krav från lappmarkens sida i fråga om trafiken på inlandsbanan är felaktigt. Sedan länge har järnvägsstyrelsen i intimt samarbete med distriktsledningarna försökt att tillgodose Norrland och således även inlandsbanan med det bästa rälsbussmaterial, som stått och kommer att stå till buds. Den nuvarande relativt höga tidtabelsstandarden på inlandsbanan skulle inte vara motiverad eller ekonomiskt försvarbar om hänsyn toges endast till det blygsamma trafikunderlaget. SJ:s strävanden att bryta isoleringen för dessa bygder borde rättvist bedömda, inte ge anledning till klagomål av det slag, som interpellanten givit uttryck åt.

Härefter anförde

Herr JACOBSON i Vilhelmina (s): Herr talman! Jag borde ju vara ytterst tacksam för det svar som herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet har lämnat på min interpellation. Det främsta kravet i min interpellation gällde bättre och bekvämare rälsbussar på linjen Östersund—Gällivare. Det har tillmötesgått, och så långt är allt gott och väl. Men jag måste reagera mot statsrådets påstående, att järnvägsmyndigheterna inte har visat något bristande intresse för trafiken på inlandsbanan. Om statsrådet har intresse och lust skall jag gärna stå till tjänst med en högläsning om »rullande skrot på järnvägarna», »trafikkaos» och litet av varje. Jag ber statsrådet att själv avgöra om jag skall läsa upp det. Jag är försedd med mycket rikligt material.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet den på bordet liggande motionen nr 601 av herr *Håstad*.

§ 5.

Föredrogs, men bordlades åter utrikesutskottets utlåtanden nr 4 och 5, konstitutionsutskottets betänkande och utlåtande nr 17 och 18, statsutskottets utlåtanden nr 107—119, sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtanden nr 11 och 12, bevillningsutskottets betänkanden nr 41—44, 46 och 52, bankoutskottets utlåtanden nr 16—19, första lagutskottets utlåtanden nr 35 och 36, andra lagutskottets utlåtande nr 30 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 25—27.

§ 6.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att å morgondagens föredragningslista bankoutskottets utlåtanden nr 16—19 och statsutskottets utlåtande nr 117 skulle i nu nämnd ordning uppföras närmast efter konstitutionsutskottets utlåtande nr 16 samt konstitutionsutskottets betänkande nr 17 och utlåtande nr 18 sist bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 7.

Interpellation i anledning av beslutet om nedläggande av sockerfabriken i Karlshamn.

Herr JOHNSON i Kastanjegården (fp) erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Enligt meddelande i pressen skall sockerbruket i Karlshamn nedläggas. Detta besked har enligt uppgift lämnats av direktören för Svenska sockerfabriksaktiebolaget vid sammanträde i Karlshamn i går. Nedläggandet berör enligt uppgift tio tjänstemän och femtio årsanställda arbetare. Därtill kommer att omkring 130 personer i regel brukar få extra arbete under betkampanjen. Denna senare grupp rekryteras huvudsakligen från småbrukare och fiskare.

Meddelandet har — även om saken diskuterats tidigare — vållat bestört-

Interpellation i anledning av beslutet om nedläggande av sockerfabriken i Karlshamn.

ning bland de berörda parterna. Allvarliga olägenheter kommer också att uppstå för såväl anställda som Karlshamns stad och bygden däromkring. Skatteintäkterna för Karlshamns stad från sockerbruket uppgår enligt uppgift till inemot 50 000 kronor.

Sockerbolaget har meddelat, att det i görligaste mån skall söka bereda de anställda sysselsättning vid andra företag inom bolaget. De anställda, som är gamla, skall erhålla pension, och de som inte önskar erhålla förflyttning skall få gratifikationer.

Sockerbolaget har uppgett, att det visat sig att driften varit oekonomisk av flera anledningar. Bl. a. har betarealen icke visat tillfredsställande storlek. Detta synes dock icke varit något speciellt förhållande i Blekinge. Därtill kommer också att världsmarknadspriset på råsocker pressat det svenska bolaget.

Det finns inte möjlighet att med ledning av de f. n. tillgängliga knapphändiga uppgifterna bilda sig en uppfattning om beslutet att nedlägga sockerbruket. En sådan åtgärd bör självfallet övervägas noga, innan den äger rum. Det vore av intresse att få en redogörelse för de faktiska förhållandena kring möjligheterna till ändring i beslutet, varför jag anhåller om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få rikta följande frågor:

1. Vill herr statsrådet lämna en redogörelse för de närmare omständigheterna kring beslutet att nedlägga sockerfabriken i Karlshamn?

2. Vill herr statsrådet medverka till att frågan blir föremål för förnyad prövning?

3. Överväger herr statsrådet — för den händelse ett nedläggande visar sig oundvikligt — att vidtaga några åtgärder för att underlätta svårigheterna för olika kategorier som är beroende av sockerbruket.

Denna anhållan bordlades.

§ 8.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från konstitutionsutskottet:

nr 211, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om anstånd i visst fall med beslut angående landstingsområdes indelning i valkretsar m. m.; och

nr 212, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen om val till riksdagen, m. m.;

från statsutskottet:

nr 221, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1953/54 till riksarkivet jämte i ämnet väckt motion;

nr 222, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till bidrag till Erica-stiftelsen m. m.;

nr 223, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till föreningen Röingegården u. p. a. för vissa ombyggnadsarbeten m. m. jämte i ämnet väckt motion;

nr 224, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1953/54 till statens sjuksköterskeskolor;

nr 225, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fullmakt att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, m. m.;

nr 226, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53 till vissa i arbetslöshetsbekämpande syfte anordnade arbeten m. m.;

nr 227, i anledning av riksdagens år 1952 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket m. m.;

nr 228, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition angående försäljning av vissa fastigheter i Trollhättan;

nr 229, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 230, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1953/54 till bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt m. m.; och

nr 231, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till åtgärder för krigsförsörjningen; samt

från tredje lagutskottet:

nr 181, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m., dels ock en i ämnet väckt motion;

nr 182, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 17 juni 1948 (nr 329) om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet;

nr 214, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete;

nr 215, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 och 11 §§ lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m., såvitt

propositionen hänvisats till behandling av lagutskott;

nr 216, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 9 kap. lagen den 28 maj 1886 (nr 46) angående stenkolsfyndigheter m. m.;

nr 217, i anledning av väckta motioner dels om en utredning angående vissa frågor rörande brandväsendet, dels ock om viss ändring i brandlagen; och

nr 218, i anledning av väckta motioner dels om viss ändring av 15 § jaktstadgan, dels ock om viss översyn av jaktlagstiftningen.

Vidare anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 219, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillsättning av vissa befattningshavare inom socialvården; och

nr 220, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1952 vid dess tretiofemte sammanträde fattade beslut.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 4.20 em.

In fidem
Gunnar Britth.